

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**OCHRANA SLABŠÍ STRANY PŘI UZAVÍRÁNÍ
SMLOUVY**

Zpracovala: Karolína Karalová

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Alena Bányaiiová, CSc.

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Karolína KARALOVÁ
Osobní číslo:	R17M0123P
Studijní program:	M6805 Právo a právní věda
Studijní obor:	Právo
Téma práce:	Ochrana slabší strany při uzavírání smlouvy
Zadávací katedra:	Katedra občanského práva

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Ideová východiska ochrany slabší strany
3. Kontrakční proces a jiné aspekty uzavírání smlouvy
4. Instituty ochrany slabší smluvní strany
5. Statusová ochrana při uzavírání smlouvy a vybrané smluvní typy
6. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Alena Bányaiová, CSc.**
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2021**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2022**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
vedoucí katedry

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Ochrana slabší strany při uzavírání smlouvy" jsem vypracovala samostatně s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou v práci citovány a uvedeny v poznámkách pod čarou a seznamu použitých zdrojů.

V Plzni dne 31. 03. 2022

.....

Karolína Karalová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat JUDr. Aleně Bányaiové, CSc., za odborné vedení této práce, cenné připomínky a čas. Poděkování patří taktéž mé rodině a všem bližním, kteří se mnou měli trpělivost a kteří mě při průběhu studia a především v jeho závěru podporovali.

Seznam užitých zkratk

OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
LZPS	Listina základních práv a svobod
Ústava	zákon č. 1/1993 Sb., Ústava
ZPr	zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
ZOSp	zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů

Obsah

Úvod.....	8
1. Ideová východiska zásady ochrany slabší strany.....	10
1.1. Zásada rovnosti.....	10
1.2. Pacta sunt servanda.....	12
1.3. Zásada autonomie vůle.....	13
1.4. Zásada ochrany slabší strany.....	16
1.4.1 Zakotvení slabší strany v OZ.....	20
1.4.2. Podnikatel jako slabší strana.....	21
2. Kontraktační proces a procesní aspekty uzavírání smlouvy.....	24
2.1. Vyjednávací síla.....	24
2.2. Informační asymetrie.....	25
2.3. Předmluvní odpovědnost.....	26
2.4. Smluvní proces.....	28
3. Obecné instituty ochrany slabší strany a jejich východiska.....	33
3.1. K možnému dělení obecné ochrany slabší strany.....	33
3.2. Konkrétně k nástrojům.....	35
3.2.1. „Exit opcí“.....	35
3.2.2. Lichva.....	37
3.2.3. Neúměrné zkrácení.....	40
3.3. Specifika soukromoprávní ochrany nezletilého jako slabší strany a jeho právního jednání v podobě uzavírání smluv.....	42
4. Statusová ochrana při uzavírání smlouvy a vybrané smluvní typy.....	48
4.1. Smlouvy uzavírané adhezním způsobem.....	48
4.2. Spotřebitelské smlouvy.....	53
4.3. Pracovní smlouva a ochrana zaměstnance, nájemní smlouva a ochrana nájemce.....	56
4.3.1. Ochrana zaměstnance.....	57
4.3.2. Ochrana nájemce.....	59
Závěr.....	62
Cizojazyčné resumé.....	67
Seznam použitých zdrojů.....	68

Úvod

Předkládaná diplomová práce, jak je z názvu patrné, se zaměřuje na téma ochrany slabší strany při uzavírání smlouvy. Pojednává o aplikaci této právní zásady v soukromoprávních vztazích, která značně zasahuje svým významem do podstaty ostatních právních zásad, zejména rovnosti stran a autonomie vůle. Jedná se o soukromoprávní oblast, která prošla v posledních desetiletích významným vývojem pod vlivem rekonstrukce občanského zákoníku, judikatury Ústavního soudu a normotvorby Evropské Unie.

Ve své práci si kladu za primární cíl vymezit koncept pojetí pojmu slabší smluvní strany, zodpovědět, jakými způsoby je při fázi uzavírání smlouvy chráněna. Dále chci zhodnotit, zda je úprava ochrany dostatečná a účelná. Motivací k výběru tématu je především můj zájem a osobní názor, že ačkoliv zásada jako taková může působit jako velký zásah do svobodných práv a obecných představ spravedlnosti a vyvolávat taktéž obavy ze zneužití, tak je určitým způsobem vyvážením nepoměru faktické nemožnosti existence rovnosti stran, tedy napravením společensky vnímaného pozitivistického přístupu k právu tím přirozenoprávním. Pro představení daného tématu a podání obecného pohledu na problematiku využiji metodu analytickou, dedukční, indukční a srovnávací. Na úvod je však nutné zdůraznit, že práce nemá ambice podat důkladnou analýzu nebo vyčerpávající výklad všech ustanovení, a to především z důvodu rozsahu diplomové práce. Cílem je provést záběrem ucelený výklad klíčových aspektů této problematiky a podání momentálně platné právní úpravy, kterou český právní řád obsahuje.

Práce je rovnoměrně členěna do čtyř kapitol, které čtenáře svou navazující strukturou provedou. První kapitola je věnována základním vybraným zásadám soukromého práva, které kolidují se zásadou ochrany slabší strany, zejména zásadě rovnosti stran, *pacta sunt servanda*, autonomie vůle a samotné zásadě ochrany slabší strany s vymezením pojmu pojetí ochrany slabší strany s ohledem na jeho teoretický základ. Domnívám se, že pro pochopení problematiky je nutné znát ideologická východiska, a to z toho důvodu, aby mohla být nadále vedena polemika nad tím, zda má tato zásada v českém právním řádu místo a zda jí má být přičtena taková intenzita v podobě ochrany jednotlivce. Je nutno dodat, že ochrana slabší strany je poskytována i z pohledu veřejného práva, konkrétně z pohledu menších a středních podniků či vůči právům spotřebitele. Této úpravě se hodlám věnovat

pouze zmínkou, neboť ji nepovažuji za náplň této práce. Veřejnoprávní ochrana v zásadě funguje tam, kam soukromoprávní ochrana nedosáhla, a tam, kde je zájem společnosti, aby ochrana poskytována byla. Teoretické základy této kapitoly můžou být čtenáři známé, nicméně v souvislosti s pojetím koncepce slabší strany je považuji za nutné vyložit, abych se žádoucím způsobem mohla tématu nadále věnovat.

Ve druhé kapitole představím specifika postavení stran při kontraktačním procesu, do jaké (ne)rovnosti se strany dostávají v důsledku vyjednávacích sil a informační asymetrie, stejně tak vyložím důležitost předmluvní odpovědnosti a charakteristiku uzavírání smluv o smlouvě budoucí. V této kapitole dále zmíním klauzuli *rebus sic stantibus*, zásadu změny okolností, která je jedním z narušení zásady *pacta sunt servanda* a staví jednu smluvní stranu závazkového vztahu, za splnění určitých podmínek, do výhodnějšího postavení, a to poskytnutím možnosti změny již uzavřeného závazkového vztahu.

Ve třetí kapitole představím konkrétní instituty, resp. kompenzační nástroje, které se k ochraně slabší strany přiznávají, a rozdílné přístupy, jakými lze takové instituty členit. Jedná se tak o konkrétní příklady právní úpravy, zejména vymezení lichevní smlouvy a její následné neplatnosti a neúměrného zkrácení. Do práce v této kapitole začlením i novelu občanského zákoníku, která se týká nezletilého jako slabší strany a která je reakcí na situaci tzv. dětských dlužníků, přičemž věnuji část i důvodnosti nutnosti změny schválené úpravy, která víceméně dílčím způsobem reflektuje aktuálnost vybraného tématu.

Ve čtvrté kapitole představím přiznanou statusovou ochranu při uzavírání smluv v souvislosti se slabší stranou, konkrétně specifické situace kontraktace při uzavírání určitých smluv, vycházejíc z úpravy smluv uzavírané adhezním způsobem a smluv uzavírané se spotřebitelem a smluvní typy, konkrétně smlouvu pracovní a nájemní. Na uvedeném demonstřuji postavení slabší strany a konkrétní příklady ochrany, kterou jim právní úprava přiznává. Nastíním ty podobnosti, které jsou pro ochranu slabší strany v případě uzavření dané smlouvy typické a které jsou naznačeny již v předchozích částech práce, a jakým způsobem spolu tyto specifické kontraktační situace souvisejí.

1. Ideová východiska zásady ochrany slabší strany

1.1. Zásada rovnosti

Právní úpravu zásady rovnosti nalezneme na nejvyšší úrovni právního řádu, ve článku 1 LSZP, kde je zakotveno, že „*lidé jsou si rovni v důstojnosti i v právech.*“ V tomto kontextu se jedná o rovnost všech lidských bytostí jako subjektů majících základní lidská práva a svobody. Judikatura Ústavního soudu tuto zásadu dále výkladově konkretizuje ve vztahu k ochraně „určitých skupin lidí“ následovně: „*(...) je věcí státu, aby v zájmu zabezpečení svých funkcí rozhodl, že určité skupině poskytne méně výhod než jiné. Ani zde však nesmí postupovat zcela libovolně (...). Rovněž mezinárodní dokumenty o lidských právech a mnohá rozhodnutí mezinárodních kontrolních orgánů vycházejí z toho, že ne každé nerovné zacházení s různými subjekty lze kvalifikovat jako porušení principu rovnosti, tedy jako protiprávní diskriminaci jedněch subjektů ve srovnání se subjekty jinými. Aby k porušení tohoto principu došlo, musí být splněno několik podmínek: s různými subjekty, které se nacházejí ve stejné nebo srovnatelné situaci, se zachází rozdílným způsobem, aniž by existovaly objektivní a rozumné důvody pro uplatněný rozdílný přístup.*“¹ Svým výkladem dává Ústavní soud prostor pro uzákonění odklonění se od formálního pojetí zásady rovnosti a představuje substantivní (materiální) pojetí zásady rovnosti: „*(...) formálně nerovné zacházení s fakticky nerovnými subjekty, jež má kompenzovat právě tuto faktickou nerovnost a napomoci tak nastolení skutečné rovnosti mezi nimi.*“²

Zakotvení v zákonné rovině je obsahem občanského zákoníku, ačkoliv je to již 10 let od vydání tzv. nového občanského zákoníku, je nutné zmínit starší úpravu zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve kterém bylo uvedeno v § 2 odst. 2, že „*v občanskoprávních vztazích mají účastníci rovné postavení.*“ Eliáš se na právnické odborné konferenci v roce 2015 vyjádřil k teoretickému vymezení slabší strany v soukromém právu tak, že „*občanské právo, jak je známo, pracuje s dvěma druhy osob, nebo s dvěma skupinami osob, Listina negarantuje právnickým osobám rovnost s lidmi. A za druhé, aby lidé si byli rovni v důstojnosti i v právech, je nutno počítat s tím, že si prakticky rovni nejsou. S tím musí právní úprava počítat a volit cestu, které se zjednodušeně říká vyrovnávání zbraní. Je to problém hledání spravedlnosti,*“ přičemž dodává, že základ konstrukce soukromého a občanského

¹ Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 42/04 z 6. 6.2006 (N 112/41 SbNU 379; 405/2006 Sb.)

² Tamtéž.

práva není v principu rovnosti, ale principu svobody projevujícím se zásadou autonomie vůle.³

Jak vyplývá z důvodové zprávy k OZ, považují autoři OZ danou zásadu za (metodologicky) vadnou a to tak, že „*akcent na zásadu rovnosti jednak zastírá přirozenou nerovnost mezi fyzickými a právníckými osobami, neboť mezi nimi nemůže být právně, především v oblasti osobních práv, rovnosti nikdy dosaženo, jednak pomíjí hledisko ochrany slabší strany, která je pro soukromé právo stejně významná jako zásada rovnosti. Preference této zásady totalitním zákonodárstvím, vedla k popření základní funkce občanského zákoníku, k rozbití jednoty soukromého práva a k ideologickému popření jeho existence.*“⁴ Nelze se tedy divit, že zásada rovnosti v úvodních ustanoveních OZ není doslovně převzata ze starší úpravy, nicméně samotný OZ ve svém § 2 odst. 1 upozorňuje na výhradní výkladovou shodu všech ustanovení s LSZP, a tak se zásady i přes její doslovnou absenci v zásadě nezbavuje.

Ačkoliv je také touto zásadou soukromé právo běžně vymezováno vůči právu veřejnému, konkrétně tak že „*k soukromému právu patří vztahy založené na rovnosti.*“⁵ Rovnosti je spíše dosahováno pomocí právních prostředků, protože účastníci stojí ve většině případů v nerovných výchozích pozicích, jde o rovnost tzv. hmotněprávního postavení. Protože se názory na nutnost úpravy rovnosti stran liší a jsou předmětem výkladových sporů a odborných diskuzí, uvádím např. názor Bejčka, který zmiňuje tzv. privatizaci veřejného a publicizaci soukromého práva tím, že veřejnoprávní prostředky pronikají do soukromoprávních institutů a regulující moc státní vniká do zásadní smluvní svobody v občanském právu. A to jednak proto, aby zabránila iluzi svobody v nerovném boji silného se slabým, a jednak proto, aby čelila nežádoucím a nebezpečným jevům z hlediska kolektivních hospodářských a sociálních zájmů, které mohou být ohroženy⁶. Ve své publikaci⁷ vydané v roce 2016, tedy již v době platnosti OZ a jiných právních předpisů, dále

---

³ ELIÁŠ, K. in: *Ochrana slabší strany v českém právu: recenzovaný sborník z odborné právníkové konference: Pražský právníkový podzim: Praha, listopad 2015*. Vydání první. Praha: HBT, 2016. 13 s. ISBN 978-80-87109-56-4, s 13–17.

⁴ Důvodová zpráva k OZ ze dne 6. 1. 2022 (konsolidovaná verze), s. 20. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

⁵ Usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 86/95, z 23. 6. 1995, K otázce rozdílu mezi veřejným právem a soukromým právem z hlediska rozhodovací pravomoci Ústavního soudu

⁶ BEJČEK, J. *Smluvní svoboda a ochrana slabšího obchodníka*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016. 516s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scienta, č. 557. ISBN 978-80210-8185-7. s. 24–26.

⁷ Tamtéž.

cituje, že „*ve vztazích soukromoprávních se tradičně a vesměs bez odporu považovala zásada rovnosti účastníků za jeden z prvotních a základních principů*“⁸ a dále uvádí, že odchylky od ní směrem k ochraně některého z účastníků či skupin účastníků (typicky tzv. slabších stran) se považovaly za diferenciacní kritérium svébytnosti určitého právního oboru, přičemž soukromoprávní ochrana slabší strany je projevem myšlenky, že poctivost a svoboda nejsou protiklady. Ochrana slabšího není totiž ničím jiným než derivátem zásady poctivosti uvedené v § 6 OZ.

Osobně souhlasím s názorovým proudem, který nepovažuje nepřevzetí doslovného znění zásady rovnosti za její upozadění či dokonce neexistenci v soukromém právu, nýbrž pouhou modifikaci, resp. aktualizaci. Jak je zmíněno výše, OZ sám odkazuje na LZSP, kde je zásada uvedena a její účinek by do soukromého práva měl dopadat.

1.2. Pacta sunt servanda

Zásada této podkapitoly bývá překládána jako „smlouvy se mají dodržovat“ a objevuje se ve všech civilizovaných právních kulturách, přičemž svůj historický původ nachází mezi středověkými právníky.⁹ Do OZ byla promítnuta v podobě § 3 odst. 2 písm. d): „*daný slib zavazuje a smlouvy mají být splněny*“, stejně tak Ústavní soud připomněl ve svém nálezu,¹⁰ že soukromé právo je – vedle autonomie vůle – založeno právě na zásadě *pacta sunt servanda*, která bývá dokonce považována za „*nejvyšší zásadu právní, resp. za nejvyšší přirozenoprávní normu, od které je odvozeno veškeré právo*“.¹¹

Zásada se dále rozvíjí v § 1759 odst. 1 OZ ve znění, že smlouva strany **zavazuje**. Tuto zásadu rozvíjí i judikatura Nejvyššího soudu¹², který stanovil, že „*závazkový vztah nelze měnit bez souhlasu jeho stran, pokud tento zákon nestanoví jinak, což chápal jako formulaci jedné z tradičních zásad občanskoprávních vztahů, že smlouvy je třeba dodržovat (pacta sunt servanda). Z této zásady vyplývá, že strany jsou povinny smlouvu plnit, a to i když se plnění pro některou z nich stalo nevýhodným.*“

---

⁸ srov. např. HURDÍK, J. *Zásady soukromého práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1998, s. 29 a jinde; ELIÁŠ, K. In: BEJČEK, J.; ELIÁŠ, K.; RABAN, P. a kol. *Kurs obchodního práva*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 5 a násl.

⁹ SKŘEJPEK, M., ŠTURMA, P. *Pacta sunt servanda*. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

¹⁰ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 3292/09 z 8. 7. 2010 (N 140/58 SbNU 163), bod 37

¹¹ Nález Ústavního soudu sp. zn. I.ÚS 1653/17 ze 17. 10. 2017 (N 192/87 SbNU 175)

¹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2007, sp. zn. 28 Cdo 2660/2007

Imperativ zákonodárce, že smlouvy se mají dodržet, je poměrně silným, neboť zavazuje, i pokud je daný vztah do jisté míry nevýhodný, jak vyplývá z dikce § 1764 OZ, který zní: „*změní-li se po uzavření smlouvy okolnosti do té míry, že se plnění podle smlouvy stane pro některou ze stran obtížnější, nemění to nic na její povinnosti splnit dluh.*“ To neplatí v případech stanovených v § 1765 a 1766, což jsou dispozitivní ustanovení a strany tak mají možnost si sjednat jiné rozložení rizika změny okolnosti. Zákonnou výjimkou je podstatná změna okolností a porušení dobrých mravů, které se budu dále věnovat v kapitole v souvislosti možnosti ochrany při vyjednávání obsahu smlouvy při kontraktačním procesu, v kapitole druhé. Prostředky, které nabízí český právní řád slabší straně k tomu vyvázat se ze splnění smlouvy, resp. jejímu odstoupení, se odvíjí od typu smlouvy, která byla uzavřena. Lze říci, že projevem této zásady je nejen posílení slabší strany, ale oslabení strany, která je považována za silnější, a tím se také zakazují taková ujednání, která by slabší stranu o tyto prostředky ochrany připravila.

1.3. Zásada autonomie vůle

Autonomie vůle osob soukromého práva na sebe bere v soukromoprávním styku různé podoby. Je v zásadě ponecháno jen na vůli stran, iniciativě, volbě i preferencích, zároveň na jejich osobní odpovědnosti, pro co a k čemu se chtějí ve svém soukromém životě samy rozhodnout. Nejedná se ovšem o absolutní pojetí autonomie vůle, v demokratické společnosti a v právním státě existují určitá omezení, respektive limity autonomie vůle. Zásahy orgánů svrchované veřejné moci jsou přípustné pouze tehdy, jsou-li nezbytně nutné. Jde o případy, které mají zachovávat funkční rovnováhu, soudržnost a sociální smír ve společnosti nebo k dobrému uspořádání vzájemného a bezpečného soužití lidí, považují se tak za ospravedlnitelné. Z povahy OZ dominuje dispozitivnost právních norem, dle § 1 odst. 2 OZ, dává tak osobám soukromého práva prostor, ve kterém si mohou přednostně samy podle své vůle upravit svá práva, vyjádřeno zásadou *ubi homo loquitur, lex tacet*, v překladu *kde mluví člověk, zákon mlčí*.¹³

Výše uvedené si však nelze plést se zásadou legální licence uvedenou v čl. 2 odst. 3 LSZP, kde je uvedeno, že „*každý může činit, co není zákonem zakázáno a nikdo nesmí být nucen činit to, co zákon neukládá*“ a uvedenou stejně tak čl. 2 odst. 3 Ústavy, která se vztahuje na „občany“. Jedná se o zásadu, která vymezuje hranice

---

¹³ DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016- . svazků. ISBN 978-80-7552-187-3. s. 35–54

svobodného chování, ale zároveň nic nezaručuje. O „*princip, podle něhož fyzickým a právníckým osobám je právně dovoleno konat vše, co zákon nezakazuje (jedenat praeter legem*¹⁴). Souvisí rovněž s ústavní normou, podle níž právní povinnosti mohou být ukládány pouze zákonem nebo na základě zákona a v jeho mezích (*secundum legem*), přičemž meze základních práv a svobod může stanovit jen zákon.“¹⁵

V reálných společenských poměrech existuje mezi osobami již uvedená faktická (materiální) nerovnost ve smyslu nestejnosti, neboli že jedna z osob soukromého práva je ve vztahu fakticky v slabším postavení. Tato faktická nerovnost vytváří možnost pro nejrůznější formy zneužívání autonomie vůle. Za toho stavu je jednou ze společenských funkcí právního řádu jako celku, tj. jak veřejného, tak i soukromého, vyvažovat tuto faktickou nerovnost vhodně volenými právními prostředky ochrany. Aby byl cíl ochrany v soukromém právu úspěšně naplněn, využívají se v něm ve větší míře normy kogentní povahy, které jsou jinak příznačné pro veřejnoprávní povahu, jako je regulace dobrými mravy a veřejným pořádkem.¹⁶

Zásadu autonomie vůle doplňuje zásada *in dubio pro libertate*, v překladu *v pochybnostech ve prospěch jednotlivcovy svobody*. Jak uvádí Šimka, ve prospěch toho, že stát jednotlivci žádnou povinnost nestanovil, což vyvažuje požadavek srozumitelnosti a jednoznačnosti práva, tak zaručuje jednotlivci jak právní jistotu (pravidla mohou jednotlivci stanovit povinnost jen tehdy, a „až“ tehdy, bude-li dostatečně jasné, jakou povinnost a za jakých podmínek stanovují), tak to, že rizika „šedé zóny“ ponese stát, a ne jednatel (tj. že stanoví-li se něco nedostatečně jasně, neblahé důsledky této chyby nese stát, a ne jednatel), což je nárokem na zákonodárce a požadavkem na snížení nejasnosti právních norem.¹⁷

Podobně se vyjádřil i Ústavní soud, a to tak, že „*obecné soudy poruší právo na spravedlivý proces a soudní ochranu a na ochranu vlastnického práva (...) neposoudí-li individuální okolnosti každého případu ve všech souvislostech,*

---

¹⁴ jednat v souladu se zákonem

¹⁵ GERLOCH, A. *Legální licence*. In: HENDRYCH, D. a kol. *Právnícký slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

¹⁶ DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016- . svazků. ISBN 978-80-7552-187-3. s. 35–54.

¹⁷ ŠIMKA, K. *Obrana principu „in dubio pro libertate“*. Bulletin KDP ČR. 2015, č. 2/2015, s. 40–43.

*nerespektují princip autonomie vůle subjektů soukromého práva a dají přednost výkladu, který vede k závěru o neplatnosti daného právního jednání.*¹⁸

Za nutné považuji zmínit výkladové pravidlo *contra proferentem*, které je vyjádřeno prostřednictvím sepetí § 3, § 6 a § 557 OZ. Vůči § 557 OZ má pak speciální postavení ustanovení § 558 OZ, které se týká jednání s podnikatelem. V této souvislosti je třeba podotknout, že v případě sjednávání základního pracovněprávního vztahu, ale vlastně i v jakékoli další interakci mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, je-li zaměstnavatel podnikatelem (§ 420 OZ), je aplikace § 558 OZ namístě, neboť v tu chvíli zaměstnavatel jedná v rámci své podnikatelské činnosti. Na § 557 a 558 OZ dále v jistém smyslu navazuje a doplňuje je jednak § 1747 OZ, dle kterého se má v případě bezúplatných smluv za to, že se dlužník chtěl zavázat spíše méně, než více, a jednak úprava smluv adhezních, v tomto směru zejména § 1800 OZ.¹⁹

Contra proferentem je pravidlo, které se užije v situaci, ve které připouští použitý výraz různý výklad. V pochybnostech se výraz vyloží k tíži toho, kdo takový výraz použil jako první, kdo jej do kontraktačního procesu vnesl a jeho použití způsobil, k tomu se užívá výklad ve prospěch spotřebitele zakotvený v § 1812 OZ, tedy lze-li obsah smlouvy vyložit různým způsobem, užije se takový výklad, který je pro spotřebitele příznivější. Diskutabilní je, zda pravidlo výkladu ve prospěch spotřebitele bude mít před pravidlem *contra proferentem* přednost, pokud víceznačný výraz do smlouvy nechá vložit spotřebitel. Tento princip výkladu je judikaturou nad rámec zákona vtažen nejen na výklad právního jednání, ale také pro výklad právních norem, které na vztahy mezi podnikatelem a spotřebitelem dopadají, jak vyložil Ústavní soud například ve svém nálezu, kde stanovil, že „v souladu s výše popsaným principem ochrany slabší strany je však třeba postupovat také při výkladu kogentních norem, které na spotřebitelský vztah dopadají. Pokud tedy obecné soudy v řízení (ať už je jeho předmět definován jakkoliv) aplikují a interpretují zákonná ustanovení, která upravují vznik, obsah či zánik smluvního závazku vzniklého uzavřením spotřebitelské smlouvy (mezi které patří také smlouva o dodávce vody) a připouští-li tato ustanovení vícero možných výkladů, musí soudy respektovat požadavek, aby byla vykládána způsobem pro spotřebitele

¹⁸ Nález Ústavního soudu sp. zn. I.ÚS 34/17 z 25. 7. 2017

¹⁹ MORÁVEK, J. *K zásadě contra proferentem v pracovněprávních vztazích*. Právní rozhledy, 2014, č. 13–14, s. 486–492.

nejpříznivějším. Jak totiž uvedl Ústavní soud již ve svém nálezu ze dne 22. 11. 2016 sp. zn. IV. ÚS 2989/16 (N 220/83 SbNU 453), jakkoliv se výše citovaná ustanovení dřívějšího i nového občanského zákoníku vztahují primárně na výklad spotřebitelských smluv, není žádný důvod postupovat jinak ani při pochybnostech o výkladu zákona. Nadto je vhodné dodat, že ochrana spotřebitele spadá také mezi jednu ze sdílených politik Evropské unie (srov. čl. 4 Smlouvy o fungování Evropské unie), proto je nutno na věc nahlížet také pohledem unijního práva a jako referenční rámec považovat také Listinu základních práv Evropské unie, která ve svém čl. 38 stanovuje vysokou úroveň ochrany spotřebitele. I pro moc soudní z toho plyne povinnost interpretovat a aplikovat vnitrostátní právo „eurokonformním“ způsobem.“²⁰²¹

1.4. Zásada ochrany slabší strany

Tato diplomová práce nemá za cíl představit všeobecně přijímanou formulaci této zásady, a to hlavně z důvodu, že její uspokojivá učebnicová definice neexistuje z důvodu nemožnosti univerzálního pojetí ústředního termínu slabší strany. Názory na pojetí ochrany a z toho formulovaní chápání „slabší strany“ se liší na širokém spektru, a to podle citění nutnosti regulace od umírněnosti až po silnou radikálnost.

Janoušek uvádí východisko zásady ochrany slabší strany ze zásady ochrany slabšího, tj. § 3 odst. 2 písm. c) OZ „*nikdo nesmí pro nedostatek věku, rozumu nebo pro závislost svého postavení utrpět nedůvodnou újmu; nikdo však také nesmí bezdůvodně těžit z vlastní neschopnosti k újmě druhých.*“ Klíčovým bodem je dle něj pochopení tzv. slabosti strany, což je stavem negativní rovnosti, přičemž rovnost chápe jako stav, kdy jedna ze smluvních stran nemá žádnou (intelektuální, informační, jakoukoliv jinou) výhodu.²²

Jak poznamenal Eliáš, co je slabší strana OZ v této souvislosti nedefinuje, za určité možné vodítko je považováno ustanovení § 433 odst. 2, kde se slabší strana konstruuje ve vztahu vůči podnikateli jako vyvratitelná právní domněnka, ale zároveň dodává, že záběr je samozřejmě širší. V OZ pozoruje skupinu osob, které

---

²⁰ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2063/17 z 23. 11. 2017

²¹ TINTĚRA, T. a PETR, P. *Základy závazkového práva. 1. díl, Obecná část závazkového práva; Smlouvy a jejich uzavírání; Závazky z deliktů obecně; Změna a zánik závazků; Zajištění a utvrzení; Ochrana slabší strany.* 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2020. 288 stran. Student. ISBN 978-80-7502-476-3. s. 101–102, 260–261.

²² JANOUŠEK, M. *Ochrana slabší smluvní strany v občanském zákoníku.* V Praze: C.H. Beck, 2018. xvi, 259 stran. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-696-8.

jsou zranitelné ekonomicky, typicky spotřebitelé, nájemci bytů, anebo sociálně slabší jako jsou nezletilí, zdravotně postižení a další. Tuto druhou skupinovou ochranu považuje za institut veřejného pořádku. Dále připomíná, že na místě nejsou, pokud uvažujeme o ochraně slabších, paušalizace a mechanické přístupy, protože takové přístupy nutně obracejí dobrou myšlenku v karikaturu a mohou místo rozumné ochrany vytvořit nové kasty, které ve svých důsledcích likvidují svobodu. Aby se praxe vyvarovala těchto rizik, na to apeluje zejména ve svém čl. 4 odst. 4 LSZP a v obecných ustanoveních OZ v § 3 odst. 2 písm. c) a v § 7 a 8, kde klade důraz na zákaz zneužití práva a na povinnost chovat se poctivě v soukromoprávních vztazích.²³

Jak je nastíněno již v úvodu, zásada ochrany slabší strany může být pojímána jako snadno zneužitelná, ovšem jejím smyslem není bezbřehé a paušalizované zvýhodňování jedné ze smluvních stran. Dle Lichovníka má být základní pohled na ochranu slabší strany v právu skrz podstatné pravidlo, které zní, že nepoctivý úmysl nemůže požívat soudní ochrany. Ochrana slabší strany se nesmí dostat do rozporu s ideou rovnosti před zákonem. Lichovník zároveň odmítá dvě paušální řešení, která by kdejaký cynik nabídl, a to a) striktní posuzování, protože pokud někdo něco podepsal, tak to musí splnit bez dalšího, protože měl s obsahem seznámit, a b) jestliže je někdo spotřebitelem, pak je automaticky slabší stranou, zákon mu musí poskytovat ochranu před zlým podnikatelem, stojícím na druhé straně, který ho chce poškodit.²⁴

Bejček rozlišuje případy, kdy ochrana tzv. slabších se děje buď přiznáním nějakých práv slabším, která silnější strana nemá, nebo naopak uložením povinností silnější straně, které nemá strana slabší; možné jsou i variace: uložení menšího rozsahu typově stejných povinností nebo většího rozsahu obdobných práv slabší straně ve srovnání se stranou silnější.²⁵

K tématu slabosti, resp. nevyváženosti vyjednávacích pozic (vyjednávací síly) dále Bejček uvádí, že může být způsobena buď výrazně silným postavením

---

²³ *Ochrana slabší strany v českém právu: recenzovaný sborník z odborné právnické konference: Pražský právnický podzim: Praha, listopad 2015.* Vydání první. Praha: HBT, 2016. 15 s. ISBN 978-80-87109-56-4.

²⁴ LICHOVNÍK, T. in: *Ochrana slabší strany v českém právu: recenzovaný sborník z odborné právnické konference: Pražský právnický podzim: Praha, listopad 2015.* Vydání první. Praha: HBT, 2016. 13 s. ISBN 978-80-87109-56-4. s. 13–17.

²⁵ BEJČEK, J. *Smluvní svoboda a ochrana slabšího obchodníka.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016. 516s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scienta, č. 557. ISBN 978-80210-8185-7. s. 65–70.

jedné ze stran (typicky dominanta), nebo mimořádně slabou pozicí druhé strany, eventuálně kombinací obou možností. Někdy se proto rozlišuje mocenská vyjednávací nerovnost založená na síle a nerovnost založená na slabosti. Pro řešení důsledků první nerovnosti se jako vhodnější navrhuje objektivizovaná hlediska posuzování konkurence příslušných trhů, zatímco pro tu druhou nerovnost jsou vhodnější analýzy individuálních transakcí v každém jednotlivém případě, které mohou provádět jen soudy. Právo by mělo dle něj zasahovat ve třech skupinách případů vyjednávací slabosti:

- (i) pokud jedna ze stran nemá dostatečné informace o podstatě závazku nebo o jeho okolnostech; což může být typicky případ spotřebitelské smlouvy, ale sotva smlouvy mezi dvěma podnikateli (třeba obchodním řetězcem a jeho profesionálním dodavatelem);
- (ii) jedna ze stran nemá jinou vyjednávací alternativu;
- (iii) jedna ze stran je postavena do pozice, kdy musí důvěřovat straně druhé.²⁶

Janoušek představuje jiné řešení se zdůvodněním ekonomické slabosti s odkazem na *homo oeconomicus* s ekonomickou analýzou smluvní volnosti. Představuje tzv. axiomatickou teorii aplikovanou na ekonomickém modelu hry, s níž přišel John Nash. Tento způsob má pomoci určit, která strana se v nerovném postavení nachází. Danou teorii lze demonstrovat na příkladu prodeje jízdního kola, kdy Eva nabízí Adamovi jízdní kolo, Adam je ochoten zaplatit maximální kupní cenu (v hodnotách) 100, pro Evu je minimální kupní cena 50, rozdílem je kooperační renta 50 (prostor pro vyjednávání), pokud se strany sjednotí na 75, vznikne ideální individuální renta, v tomto případě vyvážená pro obě strany stejným dílem 25. Situace představuje pareto-efektní model. Jedná se o ekonomické úvahy, které fungují, pokud jsou dodržena pravidla hry. Ve hře figuruje kooperační renta 25, která představuje symetrii díky vyjednávání smluvních stran a značí, že obě strany prosadily stejný vliv v procesu na výsledek předmětu smlouvy.²⁷ Daný případ ovšem simuluje pouze možnost vyjednávací síly v ideálních podmínkách a za dodržení tzv. pravidel hry. Pro případ situace, kdy je dané kolo pro Adama rozhodné např. pro zajištění základních potřeb, je daný model hry nastaven odlišně.

---

²⁶ Tamtéž.

²⁷ JANOUŠEK, M. *Ochrana slabší smluvní strany v občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2018. xvi, 259 stran. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-696-8. 43, s. 106–107

Střet smluvní svobody a zásady slabší strany je značný při požadavku zákonodárce na určení obsahu smlouvy. Ke střetu zásad se vyjádřil již i Ústavní soud tak, že „*respekt a ochranu autonomie vůle považoval Ústavní soud ve své předchozí judikatuře za zcela elementární podmínku fungování materiálního právního státu, za původní „matrici“ vztahu mezi jednotlivcem a veřejnou mocí ve smyslu „konstanty“ vytčené před závorkou, v níž se ocitají jednotlivá specifikovaná základní práva pozitivněprávně formulovaná v reakci na jejich masové porušování autoritativními či totalitními režimy. Přesto však ochrana autonomie vůle nemůže být absolutní tam, kde existuje jiné základní právo jednotlivce nebo ústavní princip či jiný ústavně aprobovaný veřejný zájem, které jsou způsobilé autonomii vůle proporcionálně omezit. Tímto druhým principem je **zásadní ochrana té osoby**, která činila právní úkon s důvěrou v určitý, jí druhou stranou prezentovaný skutkový stav. (...) Naznačená konkretizace principu právního státu je oním principem, který působí na straně stěžovatele a proti principu autonomie vůle, kterého se dovolávají obecné soudy. Je pak primárně úkolem obecných soudů najít praktickou konkordanci mezi oběma protikladně působícími principy tak, aby zůstalo zachováno maximum z obou, a tak, aby výsledek byl slučitelný s obecnou představou spravedlnosti.*“²⁸ Ústavní soud zde v případě nejednoznačného ujednání v kupní smlouvě²⁹, která byla uzavřena mimo obchodní prostory dodavatele s takovým smluvním procesem, ve kterém byl vyvíjen nátlak na jedinečnost nabídky, jednoznačně přiznal odklonění se od předešlé judikatury a přiklonil se k zásadě ochrany osoby, tj. osoby slabší ve světle zásady dobrých mravů.

Smluvní svoboda³⁰ poskytuje stranám oprávnění se svobodně rozhodnout o tom, jakým způsobem budou realizovat smluvní volnost. Aby toto oprávnění mohly realizovat, vyžaduje se právně relevantní vůle jednajících. Smluvní svoboda je nejčastěji formulována prostřednictvím jejích strukturálních složek. Struktura smluvní svobody je postavena na oprávnění každé ze smluvních stran si zvolit, zda

---

²⁸ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 3/06 z 6. 11. 2007

²⁹ Smlouva byla uzavřena v roce 1995, před účinností novely č. 367/2000 Sb., tedy před zavedením režimu spotřebitelských smluv a před vstupem ČR do EU, tedy možného působené unijních norem do vnitrostátního řádu, což ovšem obecné soudy nezbavovalo povinnosti zajišťovat eurokonformní výklad právních norem za účelem harmonizace.

³⁰ Varvařovský ve své publikaci označuje princip autonomie vůle shodně se smluvní svobodou, VARVAŘOVSKÝ, P. *K principu autonomie vůle (smluvní svobody)*. Právní fórum: český právnícký měsíčník. roč. 2011, s. 69

bude právně jednat, s kým, do kdy, v jaké formě a s jakým obsahem.³¹ Smluvní svoboda vychází ze svobodné vůle, která není absolutní, jak již z výše uvedeného vyplývá. Existují zákonné limity, které lze chápat jako omezení vůle a struktury smluvní svobody právě v jednom či více jejich bodech.

1.4.1 Zakotvení slabší strany v OZ

Jak již bylo zmíněno, definice slabší strany je neustálým tématem k diskuzi, přičemž určité vodítko pro určení slabší strany poskytl zákonodárce v § 433 OZ, Jedná se o ustanovení kogentní povahy, tzv. generální klauzuli. Odst. 2 zmíněného paragrafu zakládá vyvratitelnou právní domněnku pro nejen odst. 1 téhož paragrafu, ale i pro další ustanovení v OZ (například § 630 OZ či § 1798 a násl. OZ), které pojem slabší strany užívá. OZ výslovně nevymezuje žádné definiční znaky slabší strany, dle důvodové zprávy je § 433 OZ „základní ustanovení a od jeho maximy se odvíjí podrobnější úprava ochrany slabší strany v části čtvrté zákoníku“³². Jediným vodítkem pro obecný výklad tohoto pojmu tak zůstává uvedený obecný zákaz „zneužívat kvalitu odborníka nebo hospodářské postavení k vytváření nebo k využití závislosti slabší strany a k dosažení zřejmé a nedůvodné nerovnováhy ve vzájemných právech a povinnostech stran“, i přesto, že dané vodítko obsahuje další obecné pojmy jako závislost či hospodářské postavení. Ani na základě vymezení v OZ tedy nelze poskytnout obecnou definici, resp. paušálně popsat, kdy bude nutné posuzovat jednu ze stran určité smlouvy jako stranu slabší. Naplnění tohoto pojmu je tedy možné pouze individuálně, tj. na základě konkrétních okolností uzavření konkrétní smlouvy v konkrétních případech. Aplikace pravidla sledujícího ochranu slabší strany v první řadě předpokládá existenci určitého vztahu alespoň mezi dvěma na sobě nezávislými subjekty. Pokud má jedna ze stran postavení slabší strany, je tím druhá (smluvní strana) ve svém jednání vůči ní dle § 433 OZ omezována. Má-li určitou kvalitu odborníka, tj. především určité zvláštní vlastnosti a dovednosti, resp. silnější hospodářské postavení (finanční silou, existencí značné informační asymetrie, přístupem k určitým technologiím apod.), musí jednat poctivě a obezřetně v tom směru, že jí zákon zakazuje tohoto jejího postavení zneužívat. Slabší stranou však může být i osoba, která není spotřebitelem. V podmínkách § 433 odst. 2 OZ může být slabší stranou dokonce i podnikatelská

³¹ JANOUŠEK, M. *Ochrana slabší smluvní strany v občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2018. xvi, 259 stran. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-696-8. s. 27–32

³² Důvodová zpráva k OZ ze dne 6. 1. 2022 (konsolidovaná verze), s. 110, Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

právnícká osoba, která ve vztahu k jinému podnikateli vystupuje mimo souvislost s vlastním podnikáním. Na rozdíl od podnikajících fyzických osob uzavírajících smlouvy „mimo souvislost s vlastním podnikáním“ je u obchodních korporací aplikace této výjimky zásadně vyloučena, v obecné rovině lze vycházet z toho, že na obchodní korporace se aplikace této vyvratitelné domněnky zásadně nepoužije, byť ji nelze v teoretické rovině zcela vyloučit. Konstrukce vyvratitelné domněnky nevylučuje možnost, že slabší smluvní stranou bude osoba, která vůči podnikateli v hospodářském styku vystupuje v souvislosti s vlastním podnikáním, tedy že slabší stranou bude rovněž podnikatel v rámci výkonu své podnikatelské činnosti. Slabší stranou tak může být, zjednodušeně řečeno, kterákoliv osoba – i pokud se jedná o osobu čistě veřejného práva (obce, kraje) anebo o zvláštní právnické osoby na pomezí veřejného a soukromého práva (zdravotní pojišťovny, Český rozhlas nebo Česká televize, příspěvkové organizace, státní podniky) nebo osoby soukromého práva ovládané státem nebo obcemi (kraji).³³

Slabší smluvní strana se může s odkazem na § 580 odst. 1 OZ ve spojení s § 586 odst. 1 OZ dovolávat neplatnosti jednání, ve kterém by strana silnější zneužila svého postavení, resp. v souvislosti se zásadou dobré víry, presumpce poctivosti a zákazu zneužití práva.

1.4.2. Podnikatel jako slabší strana

Přestože se tato diplomová práce věnuje slabší straně zejména v rozmezí soukromého práva, nelze opomenout fakt, že i podnikatel, ač vázán zásadou profesionality a se znalostí rizik podnikání, se může ocitnout v postavení slabší strany. Ochranu podnikateli poskytuje veřejnoprávní úprava v podobě zákona č. 395/2009 Sb., o významné tržní síle při prodeji zemědělských a potravinářských produktů či např. zákon č. 143/2001Sb., o ochraně hospodářské soutěže. Tato úprava slouží především k ochraně veřejného zájmu na fungování tržní ekonomiky.

Malí a střední podnikatelé zde vystupují jako zvlášť chránění účastníci. Za středně velké se považují podniky zaměstnávající méně než 250 osob, jejichž roční obrat nepřevyšuje 50 milionů eur a/nebo jejichž roční bilanční rozvaha (*annual balance sheet*) nepřesahuje 43 milionů eur. Za podniky malé se pokládají ty, které zaměstnávají do 50 osob a mají roční obrat a/nebo roční bilanční rozvahu

---

³³ LASÁK, J. § 433 [Ochrana slabší strany]. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 1.

nepřevyšující 10 milionů eur; kategorie mikropodniků zahrnuje zaměstnavatele nejvýše 10 osob s obratem a/nebo účetní rozvahou nejvýše dva miliony eur.³⁴

S ochránářským režimem pro malé a střední podnikatele se nadále počítá v zájmu toho, aby tito podnikatelé (terminologií Evropské unie „podniky“) při přístupu k financím překonávali důsledky tržních selhání vyvolaných neúplnými nebo asymetrickými informacemi a aby se menší podniky mohly lépe vyrovnat s problémy svého zapojení do výzkumu a vývoje. Konstatuje se, že *„malé a střední podniky hrají rozhodující roli při tvorbě pracovních příležitostí a obecně jsou faktorem sociální stability a hospodářského rozvoje. Jejich rozvoj však může být omezen selháním trhu, což vede k tomu, že tyto malé a střední podniky trpí typickými nevýhodami. Malé a střední podniky mají často potíže při získávání kapitálu, rizikového kapitálu nebo úvěrů dané přetrvávající neochotou riskovat na straně některých finančních trhů a omezeným zajištěním, které mohou nabídnout. Jejich omezené zdroje mohou rovněž omezit jejich přístup k informacím, zejména o nových technologiích a potenciálních trzích“*³⁵. Na malé a střední podnikatele se nemají vztahovat určité omezující veřejnoprávní regulace, aby tito podnikatelé nebyli nepřiměřeně ovlivněni nebo znevýhodněni ve srovnání s velkými podnikateli, přičemž příkladem může být, že právě některé kategorie veřejné podpory vyjímají z obecného zákazu, pokud jsou poskytnuty ve prospěch malých a středních podniků. Existence principiálních důvodů pro odlišnou ochranu slabší strany kvůli jejímu formálnímu spotřebitelskému nebo naopak podnikatelskému statusu se zpochybňuje. Konstatuje se zejména, že ekonomická slabost není vyhrazena jen spotřebitelům vůči podnikatelům; že i podnikatelé (a tedy nejen spotřebitelé) se často mohou ocitnout v informační asymetrii vůči svému profesionálnímu partnerovi; že se iracionalita či omezená racionalita a omezená síla vůle nevyhýbají ani profesionálům; že také podnikatelé jsou motivováni jinak než čistě ziskově; že i podnikatelé mohou mít omezenou možnost volby tržní protistrany. Z toho by plynul závěr, že by se měla dát přednost obecné ochraně skutečně slabšího před omezenou a formální ochranou toho, kdo je slabší „statisticko-statusově“, tedy možná i jen „na papíře“. OZ chápe obecnou ochranu slabšího partnera jako nadřazenou pouhé ochraně spotřebitele

---

³⁴ EVROPSKÁ KOMISE, *Uživatelská příručka k definic malých a středních podniků*. [online] 9/2019 [cit. 28.3.2022]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/15582/attachments/1/translations/cs/renditions/pdf>

³⁵ Bod 40 Nařízení Komise (EU) č. 651/2014 ze dne 17. června 2014, kterým se v souladu s články 107 a 108 Smlouvy prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné s vnitřním trhem

a jako subjektivě nediferencovanou (vztahuje se na každého partnera podnikatele). Logicky se nabízí otázka, zda tedy existují nějaké důvody pro zvláštní ochranu, pokud jsou onou slabší stranou ve vztahu podnikatelé označováni jako „malí a střední“. Na první pohled se zdá, že nikoliv, neboť excesy vůči nim ze strany silnějších partnerů jsou přece pokryty obecnou ochranou slabší strany. Nicméně v poslední době je zřejmé, že se začíná prosazovat další fragmentace ochrany či právního režimu právě u malých a středních podnikatelů.³⁶

Konkrétně například zmíněný zákon o významné tržní síle ve svém §3 a §4 definuje kritéria „významné tržní síly“ k určení silnější ze smluvních stran ve vztahu dodavatel a odběratel a upravuje tak nevyrovnané smluvní vztahy mezi obchodními řetězci a malými či středními dodavateli.³⁷

Podrobněji se problematikou práce zabývat nebude, neboť není jejím předmětem. Tato podkapitola měla pouze teoretický charakter pro vymezení jednotlivých pojmů.

---

³⁶ BEJČEK, J. *Malí a střední podnikatelé jako slabší strana v hospodářském styku?*. Obchodněprávní revue, 2014, č. 11-12, s. 316–321.

2. Kontraktační proces a procesní aspekty uzavírání smlouvy

Obecně bývá kontraktační proces v praxi odrazem (ne)rovnosti vztahu slabší a silnější strany v materiální rovině.

Jako rovnost stran se označuje stav, kdy obě strany uplatňují svou vůli při svobodném přístupu ke smlouvě, resp. při svobodném přístupu reálně utvářet obsah smlouvy. Naopak nerovný vztah neposkytuje oběma stranám stejný přístup k jednotlivým složkám smluvní svobody v procesu sjednávání smlouvy o obsahu, resp. neumožňuje realizaci ve stejném rozsahu, který náleží druhé smluvní straně. V případě nerovnováhy trpí strana slabostí, která spočívá v překážkách intelektuálních, hospodářských nebo informačních, existuje ovšem i další množina, která by mohla být reprezentována příbuzenstvím, náklonností či vděčností. Tyto příčiny slabosti se mohou rozšířit do takové množiny (na základě obecných sociologických poznatků), že lze říci, že proces kontraktace se vždy nutně odehrává mezi dvěma navzájem nerovnými subjekty soukromého práva a to tím, jak se příčiny slabosti promítají do kontraktačního procesu. Tento obecný pohled vyvolává otázky, do jaké míry má právo příčiny individuální slabosti zohledňovat. Je totiž nemyslitelné, aby právo kladlo překážky zdatným, to by vedlo k poškození společnosti jako celku.³⁸

Bejček vysvětluje rovnost stran v právním vztahu v užším významu, právo se dle něj vesměs ztotožňuje s absencí diskriminace (zákazem rozdílného zacházení či požadavkem stejného zacházení) a v souvislosti se svobodou soukromoprávní smlouvy se koriguje jistým minimálním prahem poctivosti tak, aby silnému nebylo dovoleno přitlačit slabého ke zdi.³⁹

2.1. Vyjednávací síla

Vyjednávací síla je spíše tušený a intuitivně a kontextuálně extrapolovaný pojem, nežli jasné měřítko obsahu a podstaty vztahů mezi stranami; na existenci vyjednávací síly se dá usuzovat ze symptomů, jako je vysoký stupeň nezbytnosti domluvit se s druhým partnerem (resp. neexistence rozumné alternativy) nebo

---

³⁸ JANOUŠEK, M. *Ochrana slabší smluvní strany v občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2018. xvi, 259 stran. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-696-8. str.7–8.

³⁹ BEJČEK, J. *Smluvní svoboda a ochrana slabšího obchodníka*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016. 516s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scienta, č. 557. ISBN 978-80210-8185-7. s. 65–97.

nemožnost sjednat nebo změnit navržené smluvní podmínky. Typickým projevem je (nejen tvrzená, ale reálná) schopnost (možnost) omezit spolupráci nebo jednání s partnerem ukončit, přičemž pro silnější stranu je odchod od jednacího stolu existenčně bagatelní záležitostí, na rozdíl od strany slabší, která je na uzavření smlouvy závislá. Nepochybuje se o tom, že je třeba kompenzovat takové rozdíly ve vyjednávací síle, které plynou z omezení svobodné volby či svobodné vůle jedné ze stran (nátlak, nepřipustný vliv apod.). Panuje také konsensus v takové samozřejmosti, že vyjednávací síla stran je ovlivněna relativními vyjednávacími pozicemi stran, a že až její zneužití (tedy excesivní využití za hranou proměnlivých etických standardů) může být soukromoprávně sankcionována. Obecně není nikdo nucen k uzavření smlouvy, neboť ta je výrazem svobodné vůle stran. Svobodná ovšem není vůle toho slabšího partnera, který v důsledku monopolizace na druhé straně trhu nemá jinou možnost než akceptovat podmínky monopolisty (dominanty), jež by si on nemohl v tržním prostředí (nebýt jeho dominance) dovolit vynucovat. Na druhé straně je nutno připustit pozici *ber nebo nech být* („*take it or leave it*“), protože nejde o selhání trhu, které by se mělo veřejnoprávně či soukromoprávně korigovat tím, že by tyto osoby byly nuceny sjednávat smlouvy i proti své vůli.⁴⁰

2.2. Informační asymetrie

Pojem asymetrické informace znamená, že subjekt na jedné straně má mnohem lepší informace, než subjekt na straně druhé. Takové situace se při uzavírání smlouvy vyskytují velmi často, typické je to např. pro zákazníky v autoservisu, pacienty u lékaře, klienty v opravě domácích přístrojů. V informační asymetrii se ocitá i personalista, má-li přijímat nového zaměstnance, nebo manažer usilující o to, aby jeho zaměstnanci využívali co nejlépe pracovní dobu a pracovali kvalitně. Podobně je na tom hůře věřitel než dlužník z úvěrového vztahu, protože dlužník ví mnohem víc o svých předpokladech splatit úvěr než věřitel. Informační asymetrie se může vyskytnout v každém vztahu, nejen spotřebitelském, ale i obchodním. Uvedení v omyl, nepatřičný vliv, rozpor s dobrými mravy, porušení zásady obchodní poctivosti atp., mohou být také projevy

---

⁴⁰ BEJČEK, J. *Smluvní svoboda a ochrana slabšího obchodníka*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016. 516s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scienta, č. 557. ISBN 978-80210-8185-7. s. 65–97.

informační asymetrie, na něž má soukromé právo adekvátní reakce např. v relativní neplatnosti jednání či podobě náhrady škody.⁴¹

Speciálně je informační povinnost upravena ve vztahu ke spotřebiteli, a to tak, že „*informační povinnost podnikatele vůči spotřebiteli má zásadní význam – pouze díky určitému množství a kvalitě informací je spotřebitel schopen učinit tzv. informované rozhodnutí (...). Informační povinnost podnikatele vůči spotřebiteli ve fázi před uzavřením smlouvy vyplývá jak z ustanovení občanského zákoníku (zejména § 1811 či 1820), tak z ustanovení zákona o ochraně spotřebitele (zejména § 5, 5a a 9) či práva evropského (srov. např. čl. 7 odst. 4 směrnice 2005/29/ES, její přílohy II a řady dalších pramenů).*“⁴² Více se informační povinnosti jako jednomu z ochranných nástrojů smluv spotřebitelských bude práce věnovat v kapitole čtvrté.

2.3. Předšmluvní odpovědnost

Smlouva, k jejímuž uzavření dosud nedošlo, k ničemu nezavazuje. Na jejím základě totiž nebyla založena, změněna či zrušena žádná práva či povinnosti. Přesto jsou účastníci procesu vyjednávání o smlouvě povinni jednat při vytváření obsahu smlouvy, na kterém se nakonec buď shodnou, či nikoliv, určitým předem stanoveným způsobem. V nejobecnější rovině můžeme říci, že jsou povinni jednat vůči sobě poctivě, jak předpokládá § 6 odst. 1 OZ. Tento princip je rozveden v ustanovení § 1728 až § 1730 OZ, resp. i § 579 OZ, pro nejčastější případy předšmluvní odpovědnosti, jimiž jsou:

- (i) způsobení neplatnosti smlouvy (obecně právního jednání);
- (ii) jednání o smlouvě bez úmyslu ji uzavřít aneb porušení zásady poctivosti;
- (iii) porušení informační povinnosti;
- (iv) zneužití důvěrných informací;

---

⁴¹ BEJČEK, J. *Smluvní svoboda a ochrana slabšího obchodníka*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016. 516s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scienta, č. 557. ISBN 978-80210-8185-7. s. 65–97.

⁴² ONDREJOVÁ, D. *Porušení informační povinnosti podnikatele vůči spotřebiteli ve fázi před uzavřením smlouvy jako nekalá obchodní praktika a/nebo nekalá soutěž?*. *Obchodněprávní revue*, 2017, č. 10, s. 279–289.

(v) neuzavření smlouvy přes důvodné očekávání druhé smluvní strany.⁴³

Na případný závazkový vztah, ve kterém je vystupující slabší strana ve světle charakteristiky OZ, nepůsobí předsmuvní odpovědnost vůči slabší straně jinou speciální úpravou. Otázkou poté zůstává možné omezení, omezení v důsledcích porušení, popř. vyloučení tohoto institutu *culpa in contrahendo* s ohledem na již uvedenou zásadu autonomie vůle. Lze předpokládat, že k vyloučení předsmuvní odpovědnosti podnikatele, a tedy silnější strany, vůči spotřebiteli by se nepřihlíželo, přičemž její omezení je limitováno ochrannými ustanoveními spotřebitele dle § 1814 a §1815 OZ. Z uvedeného je možno dovozovat, že vyloučení či omezení předsmuvní odpovědnosti by se mohlo uplatnit pouze v některých případech, zejména při jednání mezi podnikateli, avšak je možno předpokládat, že se objeví i názory, že takováto ujednání porušují dobré mravy, případně veřejný pořádek, a budou dle § 1 odst. 2 OZ neplatná⁴⁴, přičemž k této neplatnosti přiklání i odborná komentářová literatura viz dále.

Povaha kogentnosti právní úpravy předsmuvní odpovědnosti, dle Hulmáka, vychází z již uvedené povinnosti poctivého jednání (*good faith and fair dealing*), zakotveném v § 6 OZ jako jedním ze základních principů, na kterém stojí úprava soukromoprávních vztahů. Vyloučit povinnost poctivého jednání v konkrétním vztahu smluvním ujednáním nelze. Jeho vyloučení by bylo z tohoto hlediska v rozporu s veřejným pořádkem (§ 1 odst. 2 OZ), a tedy absolutně neplatné. To však nevylučuje, aby si strany při respektování obecné povinnosti jednat poctivě upravily smluvně pravidla jednání o smlouvě, např. harmonogram jednání, zákaz jednání s jinou stranou, rozsah důvěrných údajů a informací, rozsah informační povinnosti odpovídající zájmu druhé strany. Navíc strany mají možnost omezit v některých případech právo na náhradu škody v důsledku porušení této povinnosti v souladu s § 2898 OZ. Podle tohoto ustanovení nelze vyloučit či omezit povinnost k náhradě újmy způsobené člověku na jeho přirozených právech anebo způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti; nepřihlíží se ani k ujednání, které předem vylučuje nebo omezuje právo slabší strany na náhradu jakékoli újmy. Limity mohou vyplývat i ze způsobu, jakým je takové omezení ujednáno – obecně, např. v obchodních

---

⁴³ PELIKÁN, M. *K některým otázkám předsmuvní odpovědnosti v praxi*. Obchodněprávní revue, 2017, č. 5, s. 129–133.

⁴⁴ OLIBRUSOVÁ, J. *Předsmuvní odpovědnost podle nového občanského zákoníku*. Advokátní kancelář Kaplan & Nohejl [online] 29.03.2022 Dostupné z: <https://akkn.cz/2014/02/01/predsmuvni-odpovednost-podle-noveho-obcanskeho-zakoniku>

podmínkách podle § 1753 OZ, nebo s ohledem na ochranu slabší strany, např. § 1800 odst. 2 OZ či § 1814 písm. a).⁴⁵

Průběh sjednávání se reflektuje následně i po vzniku smlouvy, výkladově se pak smluvní strany řídí s přihlédnutím k jednání o uzavření smlouvy. Příkladem může být zásada *contra proferentem*, tedy výrazy s různým výkladem se vykládají k tíži strany, která je poprvé použila v jednání nebo která je silnější a měla možnost snáze ovlivnit obsah smlouvy. Hovoří se proto někdy o přetékání (*spill over*) předsmuvní odpovědnosti v následnou odpovědnost smluvní.^{46,47}

Je nutné ovšem uvést, že samostatná úprava předsmuvní odpovědnosti je provedena také u některých smluvních typů, jako je například úprava nesplnění informační povinnosti při uzavírání pojistné smlouvy.⁴⁸

2.4.Smluvní proces

*„Smluvním procesem v širším smyslu bývá označováno vše, co se mezi právními subjekty odehraje, včetně toho, co smluvnímu procesu v užším slova smyslu předchází, tj. tzv. **negociaci**, ať již právem postižených, či nepostižených přípravných kroků budoucích smluvních stran.“⁴⁹*

Není překvapením, že ve skutečnosti ovšem neprobíhá proces uzavření smlouvy podle pojmosloví a jednotlivých kroků zákonného ustanovení, budoucí kontrahenti se k sobě namísto výslovných projevů vůle často chovají mlčky, konkludentně, jako například při koupi v obchodě, při přepravě tramvají apod., naopak jindy vedou dlouhá a složitá jednání, smlouvají a tvoří protinabídky až do momentu, k němuž shodně dospějí a vtělí svou vůli do textu smlouvy a dávno není zřejmé, kdo byl oferent (nabízející, navrhovatel) a kdo oblát (adresát, ten vůči komu návrh směřuje).⁵⁰ Okamžik uzavření smlouvy je dán momentem ujednání stran o obsahu smlouvy a to dle znění § 1725 OZ. Podle původního návrhu OZ mělo

---

⁴⁵ HULMÁK, M. § 1728 [Svoboda jednání]. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 55, marg. č. 63

⁴⁶ srov. in HONDIUS, H. E. General report. In Hondius, E. H. (ed.) *Precontractual liability*. Report to the XIIIth Congress International Academy of Comparative Law. Montreal, Canada, 18–24 August, 1990. Deventer, Boston: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1991, s. 1 an.

⁴⁷ HULMÁK, M. *Kapitola IV. [Předsmuvní odpovědnost]*. In: HULMÁK, M. *Uzavírání smluv v civilním právu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 153–154, marg. č. 296.

⁴⁸ HULMÁK, M. *Kapitola VI. [Připravovaná právní úprava]*. In: HULMÁK, M. *Uzavírání smluv v civilním právu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, marg. č. 342.)

⁴⁹ DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016- . svazků. ISBN 978-80-7552-187-3. s. 171.

⁵⁰ Tamtéž.

k dohodě o obsahu smlouvy dojít, shodnou-li se alespoň o náležitostech uvedených v základních ustanoveních pro jednotlivé typy smluv a o těch náležitostech, o nichž jedna ze stran dala druhé najevo, že dohoda o nich je předpokladem uzavření smlouvy, od čehož bylo tedy upuštěno.⁵¹

Specifická situace by však mohla nastat v případě, že se smluvní strany nedohodnou na všech podrobnostech, které podstatně nemění podmínky obchodu, avšak shodly se na zásadním obsahu smlouvy, načež k podpisu písemné formy smlouvy by nedošlo, což není podmínkou uzavření smlouvy, neboť právní úprava vyjadřuje princip bezformálnosti právního jednání. Mohla by se tak jedna strana domáhat plnění na straně druhé s poukazem na to, že došlo k uzavření ústní smlouvy, když se dohodly na „důležitých“ částech smlouvy, ale druhá strana se nebude cítit vázána, proto lze doporučit, aby též text sjednávané smlouvy obsahoval aplikaci § 1758 OZ „*Dohodnou-li se strany, že pro uzavření užijí určitou formu, má se za to, že nechtějí být vázány, nebude-li tato forma dodržena. To platí i tehdy, projeví-li jedna ze stran vůli, aby smlouva byla uzavřena v písemné formě*“, tedy výslovné ustanovení o tom, že smlouvu lze uzavřít pouze v písemné formě a že nebude-li písemná forma dodržena, nepřejí si být smluvní strany obsahem smlouvy vázány.⁵²

Součástí smluvního procesu může být jednání v podobě **smlouvy o smlouvě budoucí**, neboli *pactum de contrahendo*, která má svou podobu zakotvenou v § 1785 OZ a násl. Představuje určité zabezpečení, že bude v budoucnu smluveným způsobem právně jednáno. Podstatou je závazek nejméně jedné strany uzavřít po vyzvání učiněném ve stranami sjednané lhůtě, jinak učiněném do jednoho roku, budoucí smlouvu, jejíž obsah je ujednáno alespoň obecným způsobem, tedy minimálně v podobě budoucího smluvního typu a k jakým následkům směřuje, přičemž forma je dána na vůli stran. Povinnost kontrahovat vzniká zavázané straně striktně bez zbytečného odkladu poté, co ji vyzve strana oprávněná. Lhůta do jednoho roku je podpůrná zákonná a také prekluzivní, povinnost uzavřít budoucí smlouvu po jejím uplynutí zaniká. Judikatura za odchýlné jednání stran vylučující jednoroční prekluzivní lhůtu považuje například sjednání sankce za prodlení, čímž

---

⁵¹ HULMÁK, M. *Kapitola VI. [Připravovaná právní úprava]*. In: HULMÁK, M. *Uzavírání smluv v civilním právu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 185, marg. č. 337.

⁵² FIALA, P. a MAYR J. *Okamžik uzavření smlouvy - konstitutivní a deklaratorní forma*. In: *epravo.cz* [online]. 9. 11. 2015 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/okamzik-uzavreni-smlouvy-konstitutivni-a-deklaratorni-forma-99485.html>

daly strany najevo, že marným uplynutím lhůty nemá povinnost zaniknout.⁵³ Pokud strana zavázaná nesplní povinnost smlouvu uzavřít, může strana oprávněná požadovat, aby obsah budoucí smlouvy určil soud, nebo osoba určená ve smlouvě. Právo požadovat, aby soud určil na základě smlouvy o smlouvě budoucí obsah budoucí smlouvy, se promlčí za 1 rok od posledního dne, kdy měla být budoucí smlouva uzavřena. Pravomocné rozsudky ukládající prohlášení vůle jsou nahrazením projevu vůle žalovaného. Speciálně k obecné úpravě změny okolností po uzavření smlouvy je pro smlouvu o smlouvě budoucí zakotvena ochranná klauzule nezměněných poměrů, *clausula rebus sic stantibus* v § 1788 odst. 2 OZ, která zní, že nezmění-li se okolnosti, z nichž strany při vzniku závazku o smlouvě budoucí zřejmě vychází, do té míry, že na zavázané straně nelze rozumně požadovat, aby smlouvu uzavřela, povinnost smlouvu uzavřít zaniká. Změnu okolností je však nutné oznámit, přestože k zániku dochází samotnou změnou okolností, jinak vzniká odpovědnost za škodu.⁵⁴

Změna okolností může být důsledkem události, která nastane po uzavření smlouvy o smlouvě budoucí. Může dojít ke skutečné změně okolností. Ke změně okolností dochází ale i tím, že se po uzavření smlouvy o smlouvě budoucí pouze zjistí, že okolnosti, z nichž strany při uzavírání smlouvy vycházely, byly nepravdivé nebo neúplné. Zákon nestanoví od úpravy v § 1764 žádné zvláštní požadavky na změnu okolností. Vystávají přitom dvě otázky – předvídatelnost a odvrátitelnost změny okolností. Pokud jde o změny předvídatelné, mají je strany zohlednit při sjednávání smlouvy. Pokud tak neučiní, podstupují riziko takové změny a musejí nést eventuální negativní důsledky, např. běžná inflace a předpokládaný růst cen zohledněné v inflační a cenové doložce. Tyto negativní důsledky vlastního rizika nelze následně přenášet na druhou stranu. Pokud jde o změny odvrátitelné ze strany smluvních stran, musí nést důsledky, pokud je neodvrátí. Totéž platí tím spíše, pokud změnu způsobí smluvní strana, které je zánik závazku na prospěch, např. spáchá trestný čin a je odsouzena k trestu odnětí svobody. Principy obecné úpravy změny okolností podle § 1764 odst. 2 OZ se zde tedy uplatní obdobně.⁵⁵

---

⁵³ srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Odo 1657/2005 z 16. 10. 2007

⁵⁴ TINTĚRA, T. a PETR, P. *Základy závazkového práva. 1. díl, Obecná část závazkového práva; Smlouvy a jejich uzavírání; Závazky z deliktů obecně; Změna a zánik závazků; Zajištění a utvrzení; Ochrana slabší strany.* 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2020. 288 stran. Student. ISBN 978-80-7502-476-3. s. 92–95.

⁵⁵ HULMÁK, M. § 1788 [Zánik povinnosti uzavřít budoucí smlouvu]. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054).* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 293, marg. č. 14.

Jak je výše uvedeno, obecně je *clausula rebus sic stantibus* upravena v § 1764, resp. § 1765 OZ, a to tak, že „Dojde-li ke změně okolností tak podstatné, že změna založí v právech a povinnostech stran zvlášť hrubý nepoměr znevýhodněním jedné z nich buď neúměrným zvýšením nákladů plnění, anebo neúměrným snížením hodnoty předmětu plnění, má dotčená strana právo domáhat se vůči druhé straně obnovení jednání o smlouvě, prokáže-li, že změnu nemohla rozumně předpokládat ani ovlivnit a že skutečnost nastala až po uzavření smlouvy, anebo se dotčené straně stala až po uzavření smlouvy známou. Uplatnění tohoto práva neopravňuje dotčenou stranu, aby odložila plnění.“

Zásadním bodem je změna podstatná, přičemž povaha změny je taková, že založí zvlášť hrubý nepoměr stran, tedy nepoměr silnější, než jaký požadujeme v případě lichvy a neúměrného zkrácení, kde se mluví jenom o „hrubém nepoměru“. Nepoměr bude znamenat přirozeně znevýhodnění jedné ze stran. Toto znevýhodnění buď spočívá v mimořádném zvýšení nákladů plnění, jež musí plnící strana uskutečnit, nebo ve stejně mimořádném snížení hodnoty plnění, které má tato strana poskytnout. Dalším těžištěm je dodatečnost (po vzniku smlouvy), nepředvídatelnost a nepřekonatelnost změny okolností. Dodatečnost je vymezena tak, že nemusí jít o okolnost nastalou po uzavření smlouvy, ale stačí, jestliže se odlišné okolnosti staly smluvní straně známými až po této době. Obecně je dáno právo na nové jednání, které je podmíněno prokázáním uvedených podmínek. Druhé straně ovšem zřejmě nebudou tyto podmínky prokazovány, budou jenom namítnuty a druhá strana je buď uzná a na jednání přistoupí, nebo je neuzná a nebude jednat. Prokazování proto přijde na řadu až v případě uplatnění práva u soudu podle § 1766.⁵⁶

Druhý odstavec předmětného ustanovení dovoluje převzít riziko odpovědnosti, jedná se o zvláštní řešení dispozitivnosti. Zvláštností je jednak jednostranná povaha projevu, jíž se vyloučí aplikovatelnost odstavce prvního, jednak obsah tohoto projevu, jímž musí být „převzetí nebezpečí změny okolností“. Toto převzetí bude nejčastěji obsaženo již ve smlouvě, ale může být nesporně

---

⁵⁶ PELIKÁNOVÁ in: BAJURA, J., BÁNYAIOVÁ, A., BĚLINA, M., ČERNÁ, S., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., ELISCHER, D., FIALA, J., HOLCOVÁ, I., HORÁČEK, T., HUMLÍČKOVÁ, P., KINDL, T., KŘESTANOVÁ, V., MAREK, K. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek V, (§ 1721-2520)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-20]. ASPI_ID KO89_e2012CZ. www.aspi.cz [online]. ISSN 2336-517X. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11409/1/2>

učiněno i později a zákon pro ně nepředepisuje písemnou formu. Ta bude v praxi zřejmě dodržována, protože usnadní důkazní situaci.⁵⁷

Slabší straně, jakož i ostatním účastníkům smluvního vztahu, lze logicky jen doporučit dané ustanovení nevylučovat, což lze ilustrovat v aktuální pandemické situaci.

„Ustanovení § 1765 odst. 2 občanského zákoníku pak stanoví, že takové právo nevznikne, pokud na sebe dotčená strana převzala nebezpečí změny okolností. Právě smluvní ustanovení o převzetí nebezpečí změny okolností je přitom „evergreenem“ závěrečných ustanovení smluv a toto ustanovení je ve smlouvách obsaženo spíše ze setrvačnosti než na základě úvah stran o tom, co může nastat. Jak se však nyní ukazuje, zahrnutí převzetí rizika do smluv bylo značně neprozíravé a způsobuje problémy, když vylučuje užití ustanovení občanského zákoníku, které je v něm obsaženo právě pro řešení situací, jako je světová pandemie,“⁵⁸ přičemž tento názor vyslovoval i před vznikem tohoto článku (s ohledem na jeho aktualitu v době pandemické krize) i Veselý, který doporučuje, aby advokát, který se rozhodne vyloučit uplatnění těchto ustanovení, nejdříve informoval klienta o jejich významu, případně se ujistil, že to nebude právě jeho klient, kdo se bude v budoucnosti potřebovat těchto ustanovení dovolat. V opačném případě by se advokát mohl v budoucnosti dostat do velmi nepříjemné pozice – při představě takového klienta, u kterého dojde k podstatné změně okolností, bude se jí chtít dovolat a následně zjistí, že z důvodu aktivity jeho advokáta mu bylo toto právo ve smlouvě odňato, protože je to přece „strašný nesmysl, který je potřeba všude paušálně vyloučit“⁵⁹.

Aplikovatelnost přístupu této zásady se promítá i do jiných ustanovení OZ, jedná se například o následnou nemožnost plnění v § 2006 OZ, nájmu bytu v § 2287 OZ, změnu pojistného rizika v §2795 OZ a jiné, které jako příčinu využívají změnu poměrů, která má za následek uplatnění této výhrady.

---

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ KRAMPERA J., VACEK L. in: *Koronavirus a smluvní převzetí rizika podstatné změny okolností*. In: epravo.cz [online]. 16. 4. 2020 [cit. 10.02.2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/koronavirus-a-smluvni-prevzeti-rizika-podstatne-zmeny-okolnosti-110968.html>

⁵⁹ VESELÝ, P. *Změna okolností, aneb „nejvylučovanější ustanovení“*. In: *Bulletin advokacie* [online]. 12. 8. 2015 [cit. 10.02.2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/zmena-okolnosti-aneb-nejvylucovanejsi-ustanoveni?>

3. Obecné instituty ochrany slabší strany a jejich východiska

3.1. K možnému dělení obecné ochrany slabší strany

Z faktu, že lze sotva dovodit obecné vymezení slabší strany, tak analogicky lze uplatnit stejný názor na možnost vymezení obecné ochrany slabší strany a taktéž, že prostředním ustanovení obecné části obligačního práva lze ochranu slabší smluvní strany zajistit jen omezeně. Předešlé poukázání na její charakteristické rysy, které se více či méně uplatňují ve všech, nebo ve většině případů, otevírá možnosti, aby problematika ochrany slabší smluvní strany nebyla vždy spjata s konkrétní úpravou. Určité formy její ochrany mohou proto mít obecnou povahu.⁶⁰

I. Soukromoprávní ochrana vychází zpravidla z aktivního přístupu slabšího. Ochrana slabší smluvní strany v rovině soukromého práva je zajišťována zejména uvedenými způsoby, dle Fišerové⁶¹:

- a) kogentními a polokogentními normami;
- b) informační povinností;
- c) právem odstoupit od smlouvy;
- d) stanovením obligatorní formy právního jednání;
- e) způsoby interpretace právního jednání;
- f) obecnou částí práva obligačního.

Dané dělení považuji za koncentrát výše zmíněných úvah ohledně působení základních zásad soukromého práva vzhledem k zásadě ochrany slabší strany, tedy vyjádření ve světle uvedené zásady vzhledem k autonomii vůle, zásadě rovnosti, *pacta sunt servanda*. Pod bodem obecné části práva obligačního lze nalézt zejména dále níže rozvedené ustanovení v podobě úpravy odkazu na obchodní podmínky, změny okolností, neúměrného zkrácení, smlouvy uzavírané adhezním způsobem.

---

⁶⁰ ZOULÍK, F. *Soukromoprávní ochrana slabší smluvní strany*. Právní rozhledy, 2002, č. 3, s. 109–116

⁶¹ FIŠEROVÁ, E. *Ochrana slabší smluvní strany*. [online]. Plzeň 2021 [cit. 2022-02-16]. Disertační práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/42261/1/DP%20Fischerova.pdf>. s 82–90.

II. Dále je možné uvést dělení, které nabízí Lobová,⁶² a to dle přímé či nepřímé ochrany:

- 1) v rámci přímé ochrany se jedná o:
  - a) generální klauzuli slabší smluvní strany (§ 433 OZ);
  - b) zákaz modifikace promlčecí lhůty v neprospěch slabšího (§ 630 odst. 2 OZ);
  - c) smlouvy uzavírané adhezním způsobem (§ 1798 a násl. OZ);
  - d) ochranu slabší strany při uplatňování vad stavby (§ 2629 odst. 2 OZ);
  - e) zákaz modifikace povinnosti k náhradě újmy (§ 2898 OZ);
- 2) nepřímou ochranu lze spatřovat zejména v ustanoveních týkajících se:
  - a) úpravy obchodních podmínek (§ 1751 a násl. OZ);
  - b) změny okolností po uzavření smlouvy (§ 1764 a násl. OZ);
  - c) neúměrného zkrácení (§ 1793 a násl. OZ);
  - d) lichvy (§ 1796 OZ);
  - e) prodeje zboží v obchodě (§ 2158 a násl. OZ).

Dělení dle bodu II. považuji za vyjmenování specifických úprav, v rámci OZ, který používá výslovně pojmu slabší strany (přímé) a nepřímé pro úpravu obecné části závazkového práva.

III. Posledním dělením institutů, resp. prostředků ochrany, které zmíním, je dle Janouška⁶³, který rozlišuje dle možností kompenzace postavení slabší strany na pasivní a aktivní model:

- a) pasivní model je spojován s úpravou exitu opcí, pomocí kteréhož se kompenzuje postavení využitím vyvázáním se ze smlouvy, která byla uzavřena; jedná se o pasivní zásahy zákonodárce, kterými je založena kompenzační výhoda, která může i nemusí být využita;

---

⁶² LOBOVÁ, D. *Ochrana slabší smluvní strany po rekodifikaci soukromého práva* [online]. Brno, 2017 [cit. 2022-02-16]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta právnická. Dostupné z https://is.muni.cz/th/vssbg/DP_Lobova_Denisa.pdf. s. 24–30

⁶³ JANOUŠEK, M. *Ochrana slabší smluvní strany v občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2018. xvi, 259 stran. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-696-8. s.123–126

- b) aktivní model spočívá ve veřejnoprávní ingerenci do smluvních vztahů, nahrazením vůle smluvních stran, zákonodárce sám vnucuje právní následky plynoucí ze smlouvy, přičemž se výhradně omezuje na právní ochranu spotřebitele, jedná se například o ustanovení:
- a. sdělení obsahu smlouvy, který byl dojednán před jejím uzavřením (§ 1822 OZ);
  - b. odpovědnost spotřebitele v souvislosti se snížením hodnoty zboží (§ 1833 OZ);
  - c. poctivost držby spotřebitele v případě neobjednaného plnění (§ 1838 OZ);
  - d. souladnost údajů, které byly spotřebiteli sděleny před uzavřením smlouvy pro účely smlouvy finanční službě (§ 1844 OZ) aj.⁶⁴

Janoušek se domnívá, že vzájemná kombinace obou modelů je pro OZ příznačná. Zatímco aktivní model je diktátem smluvních podmínek, který zásadně narušuje smluvní svobodu, pasivní model je pro OZ bytostně vlastní, neboť oprávnění vystoupit z tzv. modelu hry, pokud by nebyla pravidla pro všechny stejná, náleží tomu, kdo byl nedodržením těchto pravidel znevýhodněn. To se ovšem týká pouze modelu, který vyrůstá z vůle vnitrostátního zákonodárce, přičemž každý se může brát o štěstí i způsobem, který ho materiálně poškozuje.^{65,66}

3.2. Konkrétně k nástrojům

3.2.1. „Exit opcí“

Základním nástrojem odpovídající pasivnímu ochrannému modelu charakteristickým pro OZ je široké uplatnění práva, které vzniká ze zákona a které spočívá v možnosti vyvázat se ze smlouvy, pokud jedna strana neměla rovný přístup ke smluvní svobodě, v důsledku čehož není smlouva projevem jejího sebeurčení. Základním prostředkem ochrany (kompenzačním nástrojem) je neplatnost právního jednání dle § 580 OZ. Neplatnost lze rozlišovat dle nastoupení účinků neplatnosti

---

⁶⁴ JANOUŠEK, M. *Ochrana slabší smluvní strany v občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2018. xvi, 259 stran. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-696-8. s.123–126.

⁶⁵ srov. P. Hajn: „bránit tomu, aby z takových hloupých rozhodnutí někdo naprosto nepřiměřeným a nemravným způsobem těžil“ in PAULDURA, L. *Sankcionování vadných právních úkonů v judikatuře NS*. Zpráva z konference. Bulletin advokacie, 2012, č. 4, s. 43.

⁶⁶ JANOUŠEK, M. *Ochrana slabší smluvní strany v občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2018. xvi, 259 stran. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-696-8. s.123–126.

na absolutní (§ 588 OZ) a relativní (§ 586 OZ). Poznatky, které dopadají na základě toho pro ochranu slabší strany a ochranného modelu, který je nastaven v OZ, jsou nejčastěji projevem jejich vzájemné vazby, proto porušení ochranného ustanovení bude nejčastěji mít za následek neplatnost daného jednání. Janoušek uvádí ve výše citované práci, že názory odborné veřejnosti na široký profil formulace relativní neplatnosti v § 586 OZ se liší a jsou v zásadě tři.

Jedna část autorů prosazuje názor o absolutní neplatnosti smluv, které naplňují zákonem požadované znaky ochranných ustanovení (srov. např. lichevní smlouvy), takové smlouvy nemají dle autorů v civilním právu „co dělat“ a je třeba odepřít jejich platnost *ex lege*.

Druhá část autorů akceptuje právní následek v podobě relativní neplatnosti na základě konformity jazykového a teleologického výkladu.

Třetí část autorů vychází z oscilace mezi následky v podobě relativní a absolutní neplatnosti, přičemž je u autorů spatřována potřeba diferenciací mezi právními následky vzhledem k intenzitě zásahu do majetkového zájmu slabší strany. Tato argumentační linie je dle Janouška, který se do tohoto názorového proudu dříve zařazoval, neudržitelná, a to z následujících důvodů:

- (1) pro chybějící určitelnost kritérií posouzení následků spočívající v relativní nebo absolutní neplatnosti;
- (2) pro riziko ohrožení právní jistoty účastníků soukromoprávních vztahů.⁶⁷

Hlavním argumentačním pilířem pro druhou skupinou autorů je smluvní svoboda jako základní hodnotové východisko pro občanskoprávní ochrannou úpravu, která vymezuje prostor pro formování soukromoprávních vztahů. Dle těchto úvah by mělo zůstat na ujednání strany, zda ponechá dané ujednání v platnosti, či nikoliv. Absolutní neplatnost by měla být uplatněna převážně tam, kde je dotčen veřejný zájem, zájem třetích osob či zájem společnosti. Nakonec otázkou zůstává, zda je cílem zákonodárce nahrazovat vůli slabší strany, která naopak v krajních a ojedinělých případech může mít zájem na tom, aby smlouva, byť pro ni nevýhodná, byla zachována. Mělo by zůstat pouze ve sféře vlivu slabší

---

⁶⁷ JANOUŠEK, M. *Ochrana slabší smluvní strany v občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2018. xvi, 259 stran. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-696-8. s. 126–131.

strany dovolat se neplatnosti jednání, či nikoliv. Nakonec Janoušek dovozuje závěr, že se smluvní svobodou slabší strany v podobě uzavření smlouvy koresponduje právo svobodně se rozhodnout o ukončení její platnosti. Absolutní pojetí neplatnosti není tak, dle něj, slučitelné s charakteristikou smluvního vyjednávání.⁶⁸

3.2.2. Lichva

Obecnou úpravu lichvy je nalezneme v § 1796 a násl. OZ, ve kterém je zakotveno, že: „*Neplatná je smlouva, při jejímž uzavírání někdo zneužije tíseň, nezkušenosti, rozumové slabosti, rozrušení nebo lehkomyšlnosti druhé strany a dá sobě nebo jinému slíbit či poskytnout plnění, jehož majetková hodnota je k vzájemnému plnění v hrubém nepoměru.*“

Podstata lichvy je založena na kombinaci několika znaků, a to subjektivní slabosti, která omezuje či přímo vylučuje právo strany na její materiální sebeurčení ve smluvním vztahu a tedy jednající pod vlivem právně relevantní slabosti, přičemž je vyžadován taktéž kvalifikovaný postoj lichváře, který této slabosti využil. Ochrany zde požívá pouze právní postavení, ve kterém se slabší smluvní strana ocitá v procesu sjednávání smlouvy.⁶⁹

Předpokladem pro naplnění podstaty lichvy dle § 1796 OZ je tíseň, nezkušenost, rozumová slabost, rozrušení nebo lehkomyšlnost. Uvedený výčet představuje subjektivní znaky slabosti představující esenciální podmínku pro úvahy poskytnutí určité ochrany, výčet není definitivní (resp. taxativní), nýbrž demonstrativní.⁷⁰

Objektivním znakem lichvy je existující hrubý nepoměr, který lze obecně definovat jako nevyváženost vzájemných plnění, která se od sebe znatelně hodnotově odchyľují, v matematickém vyjádření je obecně přijímaný poměr 2:1/1:2, ke kterému dospěla rovněž i judikatura.^{71,72} Na druhou stranu stále je nutno vycházet z toho, že nepoměr musí být hrubý, tedy objektivně snadno rozpoznatelný. Navíc mohou existovat zvláštní okolnosti, které odůvodní, že nepoměr, který je charakteristickým znakem pro lichevní smlouvu, nepovede k aplikaci § 1796 OZ.

---

⁶⁸ JANOUŠEK, M. *Ochrana slabší smluvní strany v občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2018. xvi, 259 stran. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-696-8. s. 126–131.

⁶⁹ Tamtéž, s. 195–213.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 670/2013 z 27. 3. 2013.

Rozhodující pro určení výše nepoměru je okamžik uzavření smlouvy, přičemž pozdější vývoj cen nemá na aplikaci § 1796 OZ vliv.⁷³

V této souvislosti je nutné také zmínit tzv. lichvářské úroky. Aby úroky naplňovaly podmínku hrubého nepoměru zakládající lichvu, mohou se pro srovnání použít statistické údaje, které shromažďuje Česká národní banka ve své databázi ARAD, a to pro zjištění referenční hodnoty obvyklé sazby spotřebitelského úvěru. Standard pro posuzování mezní výše smluvní výpůjční sazby úroku spotřebitelského úvěru nastavil Nejvyšší soud ve svém rozsudku sp. zn. 21 Cdo 1484/2004, když uvedl, že: *„neodpovídá obecně uznávaným pravidlům chování a vzájemným vztahům mezi lidmi a mravním principům společenského řádu, aby dlužník poskytoval věřiteli nepřiměřené nebo dokonce lichvářské úroky; podle Nejvyššího soudu nepřiměřenou a tedy odporující dobrým mravům je zpravidla taková výše úroků sjednaná ve smyslu ustanovení § 658 odst. 1 občanského zákoníku, která podstatně přesahuje úrokovou míru v době jejich sjednání obvyklou, stanovenou zejména s přihlédnutím k nejvyšším úrokovým sazbám uplatňovaným bankami při poskytování úvěrů nebo půjček.“*⁷⁴

Právní důsledek lichevní smlouvy, jak z předmětného ustanovení vyplývá, je neplatnost. Existuje ovšem bohatá debata v odborné literatuře nad tím, zda neplatnost posuzovat jako absolutní, či relativní. Předešlá úprava občanského zákoníku z roku 1964 posuzovala právní jednání absolutně neplatné pro přičení se dobrým mravům dle § 49, přesto jsou argumenty pro relativní neplatnost a užití § 587 OZ vzhledem ke konstrukci pravidel prostředků aktivní a pasivní ochrany OZ obecně vcelku sdílené, naopak použitelnost navazujících ustanovení § 576 OZ (částečná neplatnost právního jednání) a § 577 OZ (změna rozsahu soudem) už je sporná.⁷⁵

Obecné ustanovení § 586 odst. 1 OZ ve spojení s § 580 odst. 1, které upravuje relativní neplatnost, je klíčové pro posuzování daného právního jednání, neboť *„neplatnost právního jednání stanovena na ochranu zájmu určité osoby, může vznést námitku neplatnosti pouze tato osoba“*, tedy že smluvní strana, která

---

⁷³ PETROV, J. § 1796 [Lichva]. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 337, marg. č. 14.

⁷⁴ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, Lichvářské úroky. In: cnb.cz [online]. [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Lichvarske-uroky>

⁷⁵ JANOUŠEK, M. *Ochrana slabší smluvní strany v občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2018. xvi, 259 stran. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-696-8. s. 209.

smlouvou byla dotčena, musí tuto (relativní) neplatnost uplatnit. To však neznamená, že právním následkem lichvy může být pouze relativní neplatnost, výjimkou z ní bude případné naplnění podmínek trestnosti lichvy⁷⁶, neboť, jak uvádí Janoušek, není možné připustit, aby výsledkem jednání lichváře byla na straně jedné smlouva, kterou (v souhrnu s jeho jednáním) jsou naplněny podmínky trestnosti, na straně druhé by civilním právem byla hodnocena jako relativně neplatná.⁷⁷

Jak také dále výše citovaný autor uvádí, nelze setrvat na výkladu, že lichevní smlouva by byla neplatná jako celek. Pro srovnání rakouská judikatura, vycházející v 70. a 80. letech z absolutní neplatnosti lichevních smluv jako celku, dospěla v 90. letech k závěru o neplatnosti části smlouvy, a to důvodů nikoli jiných, než praktických. Osobně se dále domnívá, že z týchž důvodů lze v případě lichevních smluv použít § 576 OZ, vymezující neplatnost části právního jednání. Dovolá-li se však znevýhodněný neplatnosti např. ve vztahu k nepřiměřené výši nájmu, musí soud využít § 577 OZ: *„je-li důvod neplatnosti jen v nezákonném určení množství (...) rozsahu, soud rozsah změni tak, aby odpovídal spravedlivému uspořádání práv a povinností stran; návrhy stran přitom není vázán, ale uváží, zda by strana k právnímu jednání přistoupila, rozpoznala-li by neplatnost včas“*. V daném případě lze hovořit o moderačním příkazu *sui generis* v tom smyslu, že soud rozhodující ve věci je povinen rozhodnout tak, aby upravit v kolizi stojící vzájemná plnění ve prospěch spravedlivého uspořádání právního vztahu.⁷⁸

Stejně tak Dočkal zdůrazňuje, že u lichvy je třeba vždy posoudit míru závažnosti samotné lichvy a z toho plynoucí relativní, či absolutní neplatnost. Je nepochybné, že se lichva přiči dobrým mravům, neboť představuje porušení ideje spravedlnosti, a co je nespravedlivé, nemůže být v souladu s dobrými mravy. Pro užití § 588 OZ je ovšem nutné adjektivum „zjevné“. Tak tomu bude pouze v závažných případech lichvy, v nichž je porušení ideje spravedlnosti natolik zjevné, že je žádoucí a očekávané stíhat taková jednání neplatností bez dalšího a chránit tak jednotlivé právní subjekty před jejími škodlivými následky. V ostatních případech, ne natolik závažných, je však ponecháno na

---

⁷⁶ § 218 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁷ JANOUŠEK, M. *Lichva jako sporný institut obecné závazkové části nového občanského zákoníku*. Právní rozhledy, 2014, č. 13-14, s. 467–473.

⁷⁸ Tamtéž.

samotných právních subjektech, zda se chtějí před škodlivými následky lichvy chránit a samy se dovolávají její neplatnosti.⁷⁹

3.2.3. Neúměrné zkrácení

Podstata neúměrného zkrácení (*laesio enormis*) je upravena v § 1793 OZ a násl., ve kterém je zakotveno, že „zaváží-li se strany k vzájemnému plnění a je-li plnění jedné ze stran v hrubém nepoměru k tomu, co poskytla druhá strana, může zkrácená strana požadovat zrušení smlouvy a navrácení všeho do původního stavu, ledaže jí druhá strana doplní, oč byla zkrácena, se zřetelem k ceně obvyklé v době a místě uzavření smlouvy. To neplatí, pokud se nepoměr vzájemných plnění zakládá na skutečnosti, o které druhá strana nevěděla ani vědět nemusela.“

Jedná se o institut dříve známý jako zkrácení přes polovici^{80,81}, který pro případ zásadní disproporce v plnění smluvních stran umožňuje domáhat se zrušení uzavřené smlouvy. *Laesio enormis* sice evokuje podobnost s lichvou (a její úpravě i systematicky předchází), ale lze nalézt zásadní odlišnost, zejména v objektivním znaku disproporce, kdy je právě hrubý nepoměr zásadním rozhodujícím kritériem, přičemž lichva, jak je uvedeno výše, je podmíněna i naplněním příznačných subjektivních znaků v podobě využití slabosti dané strany. Vedle objektivního kritéria hrubého nepoměru plnění je pro složenou skutkovou podstatu neúměrného zkrácení i zásadní naplnění subjektivních znaků, které spočívají ve vědomosti zkracující strany o skutečnosti zakládající hrubý nepoměr a současně v nevědomosti zkrácené strany o skutečné ceně (§ 1794 odst. 2 OZ).⁸²

Podstatu neúměrného zkrácení si lze představit následujícím příkladem: sjednávají-li mezi sebou účastníci kupní smlouvu, jejímž předmětem je nemovitost o objektivní hodnotě 1 mil. Kč, a ujednájí si mezi sebou kupní cenu 1 900 000 Kč

---

⁷⁹ DOČKAL, T. *Zásada přiměřenosti a její odraz v neúměrném zkrácení a lichvě*. Právní rozhledy, 2014, č. 9, s. 310–317

⁸⁰ Přičemž úprava občanského zákoníku z roku 1964 institut neznala, judikatura si při absenci právní úpravy dovodila (srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 1653/2009 z 31. 8. 2010: „absenci právní úpravy neúměrného zkrácení si strany mohou ujednat jakoukoli cenu, pokud taková cena není v rozporu s cenovými předpisy, nevylučuje se ovšem, že okolnost hrubého nepoměru mezi plněními může ve spojitosti s dalšími okolnostmi konkrétního případu naplňovat znaky jednání, které již koliduje s dobrými mravy.“)

⁸¹ Což je i interpretační vodítko pro určení hrubého nepoměru, tedy polovina obvyklé ceny (srov. TINTĚRA, T. a P. PETR. *Základy závazkového práva*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2020. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-476-3. s. 248–250.

⁸² ŠUSTEK, P. *Laesio enormis v občanském zákoníku*. Právník, 6/2020 [online], ročník 159. S 512-516, [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2020/6/4.BUD._%C5%A0ustek_512-516_6_2020.pdf

a kupující následně zjistí, že objektivní hodnota jím zakoupené nemovitosti dosahuje pouze 1 mil. Kč (a prodávající o této cenové disproporci věděl nebo vědět musel), může se s odkazem na § 1793 OZ domáhat zrušení pro něho nevýhodné smlouvy prostřednictvím soudního rozhodnutí. Je-li v daném případě smlouva uzavřena, je primárním předpokladem pro její napadnutelnost podle § 1793 OZ existence (objektivně posuzovaného) nápadného nepoměru mezi vzájemně poskytnutými, případně ujednanými plněními, a zároveň neexistence negativních důvodů vyloučení použitelnosti (§ 1793 odst. 2⁸³ a §1794 OZ)⁸⁴. Je-li splněna pozitivní podmínka (nápadný nepoměr) a vyloučeny podmínky negativní, může zkrácená strana požadovat zrušení smlouvy soudem. V této souvislosti nelze hovořit o odstoupení od smlouvy, nýbrž jde výlučně o její zrušení. Učinění odstoupení od smlouvy (z důvodu neúměrného krácení), nic nemění na skutečnosti, že toto jednostranné právní jednání nebude mít na samotnou platnost smlouvy jakýkoli vliv. Zrušení smlouvy se tak děje až pravomocným rozsudkem soudu prvního stupně, příp. soudu odvolacího. Jednalo-li by se např. o napadnutí nájemní smlouvy, resp. jakékoli jiné smlouvy s např. opakujícím se plněním, z důvodu *laesio enormis*, pak je do okamžiku pravomocného rozsudku soudu nezbytné plnit smluvní povinnosti, tedy zejména hradit řádně sjednané nájemné.⁸⁵

To, že zkrácená strana napadne u soudu smlouvu z důvodu nepřiměřeného ujednání o ceně, neznamená bez dalšího, že takovému návrhu (jsou-li splněny samozřejmě všechny zbylé aplikační předpoklady) soud vyhoví. Zkrácené straně totiž v případě, že se platně dovolá neúměrného zkrácení, náleží právo prohlásit, že smlouvu nedodrží. Na druhé straně však v takovém případě vzniká straně zvýhodněné právo doplnit do společné hodnoty jím poskytnuté plnění, čímž vyloučí možnost jejího zrušení.⁸⁶

Na rozdíl od lichvy neúměrné zkrácení nevede k neplatnosti vždy, ale zrušení smlouvy je třeba se domáhat u soudu, přičemž petit předmětné žaloby zní na zrušení smlouvy, nikoliv na určení její neplatnosti či nahrazení projevu vůle.

---

⁸³ Zákaz *laesio enormis* se nepoužije pro případ nabytí na komoditní burze, při obchodu s investičním nástrojem podle jiného zákona, v dražbě či způsobem postaveným veřejné dražbě naroveň, ani pro případ sázky nebo hry, anebo při narovnání nebo novaci, pokud byly poctivě učiněny

⁸⁴ Podle § 2757 OZ se pro závazky z odvážných smluv nepoužijí ustanovení o změně okolností (§ 1764 až 1766) a neúměrném zkrácení (§ 1793 až 1795).

⁸⁵ JANOUŠEK, M. *Návrat laesio enormis do občanského práva*. Právní rozhledy, 2014, č. 5, s. 165–171

⁸⁶ JANOUŠEK, M. *Návrat laesio enormis do občanského práva*. Právní rozhledy, 2014, č. 5, s. 165–171.

Lhůta na domáhání se neúměrného zkrácení je jeden rok ode dne uzavření smlouvy (a nikoliv od splatnosti plnění).⁸⁷ Nicméně uplatnění žalobního petitu označuje Janoušek za archaické a neslučitelné s obecným občanskoprávním ochranným modelem a nabízí úvahy o variantě věcně odpovídající právním následkům zakotveným ve prospěch ochrany cestou obecných pravidel ochrany slabší strany OZ.⁸⁸

3.3. Specifika soukromoprávní ochrany nezletilého jako slabší strany a jeho právního jednání v podobě uzavírání smluv

Tato kapitola se bude věnovat mj. tzv. novele OZ týkající se dětských dluhů, která nabyla účinností od 1. 7. 2021, jedná se o zákon č. 192/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů („novela“). Daná novela, která velmi hladce prošla legislativním procesem kvůli své společenské potřebnosti, přispěla k ochraně jedněch z nejzranitelnějších osob společnosti, nezletilých.

Již podle čl. 32 odst. 1 věty druhé LSZP je zvláštní ochrana dětí a mladistvých zaručena. Na zákonné úrovni nalezneme úpravu v § 3 odst. 2 písm. c) OZ, kde je zakotveno, že nikdo nesmí pro nedostatek věku, rozumu nebo pro závislost svého postavení utrpět nedůvodnou újmu. Stejně tak je ochrana dětí vyjádřena v mezinárodních smlouvách, kterými je Česká republika vázána, jako je Úmluva o právech dítěte a Evropská úmluva o výkonu práv dětí.⁸⁹

„Problém tzv. „dětských dlužníků“, tj. dětí, vůči kterým je vedeno exekuční řízení, se v poslední době stal předmětem intenzivní společenské debaty. [...] Je třeba si uvědomit, že exekuční řízení je v současnosti vedeno i proti desítkám tisíc dospělých občanů, kteří dluhy nabyli jako nezletilí, a že naopak vymáhání dluhů vzniklých v dětství po dosažení zletilosti je relativně typické. Podle dostupných údajů bylo k 1. 5. 2019 vedeno exekuční řízení proti 3 476 nezletilým, z čehož

---

⁸⁷ TINTĚRA, T. a P. PETR. *Základy závazkového práva*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2020-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-476-3. s248-250

⁸⁸ JANOUŠEK, M. *Ochrana slabší smluvní strany v občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2018. xvi, 259 stran. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-696-8. s. 225–226.

⁸⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 192/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

*přibližně dvě třetiny byly děti mladší 15 let. V exekuci je tedy v současnosti (pozn. v roce 2020) přibližně 0,18 % všech nezletilých.*⁹⁰

Vznik dětského dluhu je dán více faktory, nicméně hlavní příčinou jsou zejména zákonní zástupci, kteří svou povinnost péče zanedbávají, nebo jsou sami v nelehké sociální situaci a péči nezvládají. Jedná se o problém sociální, především nižších středních tříd. Lze mít za to, že česká právní úprava v určitých ohledech k relativně snadnému vzniku nežádoucích dětských dluhů nepřímo přispívala, respektive neobsahovala mechanismy, které by vznik takovýchto dluhů minimalizovaly či zapovídaly⁹¹, jedná se o tzv. automatické zadlužování v případech, kdy si dítě ani neuvědomuje, že je dlužníkem.

Současná právní úprava nezletilého vystupovat v právních vztazích, a tím pádem i konkludentně uzavírat smlouvy, je obsažena v § 31 OZ, kde se stanoví, že se má za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku. Nezletilí tedy nabývají svéprávnost postupně: novorozeně nemá žádnou, např. pětileté dítě je jistě schopno pochopit význam darování a např. čtrnáctileté dítě je schopno pochopit i význam složitějších právních jednání a jejich důsledky. Třebaže to OZ neuvádí výslovně, lze o svéprávnosti nezletilých hovořit jako o svéprávnosti částečné (*a contrario* plná svéprávnost zletilých). Při posuzování rozumové a volní vyspělosti se vychází z koncepce objektivní, chápané v tom smyslu, že konkrétní nezletilý má rozumovou a volní vyspělost odpovídající „průměrnému“ nezletilému jeho věku. To je ostatně podstatou konstrukce daného pravidla jako vyvratitelné domněnky, že se obecně předpokládá, že nezletilý člověk má „průměrnou“ rozumovou a volní vyspělost, avšak v konkrétním případě lze vést důkaz opaku, tj. že tomu tak není a že rozumová a volní vyspělost tohoto konkrétního nezletilého je odlišná od průměrné.⁹² Z uvedeného vyplývá, že každé právní jednání nezletilého probíhá pod přezkumem jeho rozumové vyspělosti, takové podrobení je v působnosti zákonných zástupců, přičemž to může být i takový nezletilý, který se musí sám rozhodnout, jestli je dost vyspělý k tomu určitý závazek

---

⁹⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 192/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

⁹¹ Tamtéž.

⁹² FRINTA, O., FRINTOVÁ, D., ELISCHER, D. *Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl první: obecné poznatky a jednotlivé druhy dluhů*. Právní rozhledy, 2019, č. 21, s. 725–735

uzavřít, či nikoliv, neboť zákonný zástupce nemá nad daným nezletilým absolutní kontrolu, popř. může mu být jednání nezletilého lhostejné.

Pro názorné a hlubší uvedení do problému bude nejlépe uvést jako reprezentativní jeden z mnoha případů, konkrétně případ Michaely z Plzně, jejíž příběh podrobně zmapovali reportéři České televize: „*Otec nebyl zrovna nejlepší a mamina byla na všechno sama, vlastně na čtyři děti, ‘ popisuje rodinnou situaci. Děti dojížděly do školy autobusem, na jízdenky ale nedostávaly peníze. První pokutu za jízdu načerno dostala Michaela v 7 letech. ‘Přišla jsem domů, dala rodičům pokutu, že mě chytil revizor, ale rodiče s tím nemohli nic dělat, protože neměli na to, aby zaplatili, ‘ říká Michaela. Navíc si v jejích 10 letech vzal její otec u operátora paušál na telefon, který používal, ale neplatil. ‘Šlo to všechno na moje jméno, protože on tam byl vlastně uvedený jenom jako zákonný zástupce. Jinak to šlo na mě, ‘ přibližuje. Dluh jí vznikl také v knihovně. Dluh za jízdy načerno se vyšplhal na 100 tis. Kč, za operátora a knihovnu k tomu přibylo dalších 30 tis. Kč. Dluhy ve výši 130 tis. Kč na prahu dospělosti se Michaela snaží splácet od svých 16 let. ‘.* Daný problém je označován za tzv. učebnicový a lze v něm nalézt hlavní pilíře, na které se změna úpravy zaměřuje⁹³ a u kterých je vhodné se pozastavit vzhledem k obsahu této diplomové práce, tedy otázka uzavření (nejen) přepravní smlouvy osobou nezletilou, ze které dále vyplývají problémy ve vztahu k přepravní kontrole a na to navazující osudy dluhu vzniknuvšího v důsledku nedodržení povinnosti cestujícího. Může se jednat i o problematiku zmíněné smlouvy uzavřené s telefonním operátorem na jméno nezletilého rozhodnutím zákonného zástupce, který tak získá „výhodnější“ tarif, ale vědomě nedodrží podmínky uzavření smlouvy, popř. uzavření smlouvy s knihovnou a následné smluvní pokuty za prodlení s vrácením knihy. Pro účely této práce se ovšem zaměřím na smlouvu o přepravě, která bývá tím nejpálčivějším problémem, nicméně novela, která na tyto situace reaguje, by měla nalézt obecné řešení pro tyto případy.

Uzavření smlouvy o přepravě je obecně upraveno v § 2550 a násl. OZ, touto smlouvou se dopravce zavazuje přepravit cestujícího do místa určení a cestující se zavazuje zaplatit jízdné, tato úprava je ovšem obecná a podrobně dále zohledněna v prováděcích předpisech, které stanoví podrobné podmínky pro přepravu osob,

---

⁹³ FRINTA, O., FRINTOVÁ, D. *Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl druhý: specifiky dětských dluhů vzniklých ze smluv o přepravě osoby*. Právní rozhledy, 2019, č. 22, s. 770–779.

zavazadel, věcí a živých zvířat ve veřejné drážní osobní dopravě a ve veřejné silniční osobní dopravě, včetně podmínek pro plnění jedné přepravní smlouvy více dopravci. Je to právě vyhláška Ministerstva dopravy a spojů č. 175/2000 Sb., o přepravním řádu pro veřejnou drážní a silniční dopravu („PŘVOD“), která upravuje uzavření smlouvy (okamžik vzniku smlouvy) pro oblasti veřejné drážní osobní a silniční osobní dopravy v § 3 PŘVOD, to však jen pro případy, kdy jde o cestujícího, jenž platnou jízdenku má. Tehdy smlouva o přepravě vzniká zásadně nástupem cestujícího do vozidla (má-li již jízdní doklad), nebo nastoupením do vozidla a zaplacením jízdného bezprostředně po nástupu (cestující před nástupem jízdní doklad nemá). Pokud se jedná o cestujícího, tzv. černého pasažéra, který se neprokázal platným jízdním dokladem, na základě PŘVOD se ohledně vzniku smlouvy nedozvíme, ale v tomto případě obecně vzniká dle obecných ustanovení konkludentně nástupem cestujícího do vozidla, přičemž pokud je smlouva o přepravě uzavírána nezletilou osobou, která není plně svéprávná, posuzuje se dle hledisek § 31 a násl. OZ.⁹⁴

Smlouva o přepravě je jedním z nejčastějších právních vztahů, které může nezletilý bez hlubšího přezkumu své způsobilosti k právnímu jednání, uzavírat. K uvedenému se vyjádřil i Ústavní soud, který nejdříve (v době účinnosti občanského zákoníku z roku 1964) „odmítl myšlenku odlišení (resp. rozdělení) způsobilosti k uzavření smlouvy o přepravě na straně jedné a způsobilosti k protiprávnímu jednání spočívajícímu v porušení takto uzavřené smlouvy.“⁹⁵, ale posléze vyjádřil změnu přístupu, ve kterém bylo zdůrazněno, že je na obecných soudech, aby v každé konkrétní věci posoudily, zda je u nezletilého dána způsobilost k uzavření smlouvy o přepravě osob, včetně jejich ujednání a důsledků vyplývajících z jejího porušení⁹⁶ a připustil, že v souvislosti se způsobilostí dítěte k právním jednáním v rámci přepravy osob je třeba uvažovat o oddělení různých aspektů s tím spojených, a to na straně jedné o uzavření smlouvy a placení jízdného

---

⁹⁴ FRINTA, O., FRINTOVÁ, D. *Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl druhý: specifika dětských dluhů vzniklých ze smluv o přepravě osoby*. Právní rozhledy, 2019, č. 22, s. 770–779

⁹⁵ „Závěr soudu, dle něž byla stěžovatelka způsobilá nejen sama cestovat městskou hromadnou dopravou, ale být si i vědoma povinnosti zaplatit jízdné s tím, že porušení přepravní smlouvy je spojeno s přírážkou k jízdnému, nelze považovat za právní závěr, který by vybočoval z mezí ústavnosti. Rozpornou se jeví spíše argumentace stěžovatelky, že je způsobilá sama platně uzavřít přepravní smlouvu, resp. využít prostředku hromadné dopravy a zaplatit jízdné, avšak není již způsobilá dopustit se protiprávního úkonu – porušení přepravní smlouvy tím, že za použití hromadné dopravy nezplatí jízdné a v důsledku toho bude mít povinnost zaplatit přírážku.“ srov. Usnesení ÚS sp. zn. III. ÚS 1019/08 ze 4. 12. 2008

⁹⁶ srov. Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1775/14 z 15. 2. 2017

a na straně druhé o následcích spojených s jeho nezaplacením. A ve svých úvahách šel ÚS ještě dál, když uvedl: „*To může vést i k závěru, že řídicí zájem dítěte bude nejlépe ochráněn tak, že se uplatní spoluodpovědnost jeho rodičů za dluhy vzniklé z jízd načerno. Pokud tedy nezletilé dítě není fakticky schopno splnit své povinnosti z přepravní smlouvy a není pro svoji nedostatečnou duševní vyzálost schopno posoudit následky své jízdy načerno, v soukromoprávní rovině nic nebrání přenosu odpovědnosti za placení na jeho rodiče či jiného zákonného zástupce.*“⁹⁷ Dovodil tedy spoluzodpovědnost rodičů za dluhy dítěte v dané situaci, docházelo tak k přenesení odpovědnosti za následky jízdy bez platné jízdenky na rodiče, resp. na zákonné zástupce.⁹⁸

Díky dané novele se obecně změnila pravidla chránící zadlužování nezletilých. Úprava § 36 OZ byla provedena v podobě přidání druhého odstavce, který podmiňuje účinky právního jednání nezletilého následným souhlasem zákonného zástupce, přičemž není stanovena forma ani způsob souhlasu. Z důvodové zprávy vyplývá, že souhlas lze udělit telefonicky, což se domnívám, že je nedostatečně a neurčitě vymezený postup k získání souhlasu, a to z důvodu absence mechanismu, který by vedl k ověření pravosti poskytnutého souhlasu, který by případný rodič udělil k případnému právnímu jednání. Souhlas nemá vliv na platnost právního jednání, ale na účinky jednání, které nastávají až po udělení. „*V případě neudělení souhlasu v této lhůtě následky právního jednání nikdy nemohou nastat (§ 548 odst. 2 občanského zákoníku), neboť následná nemožnost podmínky má v případě odkládací podmínky za následek to, že je právní jednání nadále neúčinné, a to s konečnou platností.*“⁹⁹

Při uzavírání smluv nezletilými lze předpokládat, že věřitelé budou motivováni k získání souhlasu zákonných zástupců, aby si tím zajistili jejich ručení, přičemž se rodič (ručitel) následně nemůže domáhat případného vyrovnání splaceného dluhu po svém dítěti (dlužníkovi) soudní cestou dle znění § 899a odst. 2 OZ. Úprava tak vychází z předpokladu, že dluh vzniklý

---

⁹⁷ srov. Nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1775/14 a sp. zn. II. ÚS 1864/16 z 28. 11. 2017

⁹⁸ FRINTA, O., FRINTOVÁ, D. *Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl druhý: specifika dětských dluhů vzniklých ze smluv o přepravě osoby*. Právní rozhledy, 2019, č. 22, s. 770–779)

⁹⁹ DOBROVOLNÁ, HURDÍK in LAVICKÝ, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1958.

při výkonu rodičovské odpovědnosti je v konečném důsledku zapříčiněn samotným rodičem.¹⁰⁰

Dalším přínosem novely je uspokojování se z majetku nezletilého dle omezení dané ustanovením § 899a odst. 1 OZ, zákonodárce zde má za to, že peněžité dluhy z právního jednání dítěte (nikoliv protiprávního jednání) by měly být vymáhány maximálně do výše jmění nezletilého ke dni jeho plné svéprávnosti, čemuž rozumí zejména výnos z prodeje majetku nabytého v dětství, jeho směny nebo z těchto prostředků nově nabyté věci.¹⁰¹

Dalším důležitým bodem je ochrana před smluvní pokutou dle § 2048 odst. 2 OZ, kde je uvedeno, že k ujednání, kterým se zavázal k plnění smluvní pokuty nezletilý, který v době ujednání nedovršil patnácti let, se nepřihlíží. V přechodných ustanoveních je dodáno, že právo na plnění smluvní pokuty nebo penále, které vzniklo přede dnem nabytí účinnosti této novely, se posuzuje podle dosavadních právních předpisů. Vymoci splnění tohoto dluhu lze však z majetku osoby, která dovršila dvacátý první rok věku nejdříve v den nabytí účinnosti tohoto zákona, pouze v rozsahu podle § 899a odst. 1 OZ, ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

Cílem zákonodárce je předcházet situacím, ve kterých osobám, které ještě nemají reálné šance na uplatnění se na trhu práce, vznikají dluhy neúměrné povahy. Lze jen předpokládat, že společně s účinností ustanoveních další částí novely jako je procesní úprava doručování či zákaz rozsudku pro uznání či zmeškání, bude cíl zákonodárce naplněn, neboť touto úpravou skutečně dochází k velkému přesunu odpovědnosti na rodiče.

---

¹⁰⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 192/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰¹ Tamtéž.

4. Statusová ochrana při uzavírání smlouvy a vybrané smluvní typy

Obsahem kapitoly je zaměření se specifické situace kontraktace při uzavírání určitých smluv, při kterých je zákonem přiznaná statusová ochrana a dále způsoby uzavírání smluv a smluvní typy, ve kterých slabší smluvní strana užívá této specifické ochrany.

Ochrana jedné ze smluvních stran, resp. té, která je označována za slabší, by měla být toliko paušální a neomezovat se na etapu procesu sjednávání smlouvy, neměla by ani zkoumat příčiny slabosti a z toho vyvozovat konkrétní důsledky, opatření či ochranu, popř. kompenzační nástroje pro silnější stranu. Prostředky vtělené do právních norem, které mohou ochranu nabídnout, lze víceméně dále rozdělit na to, v jaké fázi se uplatní. Může se jednat o ochranu dynamické, či statické fáze kontraktačního procesu.¹⁰²

Předmětem ochrany slabší smluvní strany v dynamické fázi je v tom, že ochrana je slabší straně poskytována především v negociační fázi, v níž strany vyjednávají o podmínkách smlouvy. Zákonodárce má za to, že pokud existují přímé a nepřímé vlivy, kterými je přístup ke smluvní svobodě narušen, je slabší straně nezbytné poskytnout určitou výhodu. Protipólem je ochrana fáze statické, která je spojována s použitím ochranných nástrojů s přiznání určitého postavení, někdy též nazývané jako **statusová ochrana**, která rezignuje na kompenzování nedostatečného přístupu ke smluvní svobodě a obsahová ochrana je poskytována v závislosti na tom, zda se jedna ze smluvních stran ocitá v určitém postavení, s nímž je tato ochrana paušálně spojena.¹⁰³

4.1. Smlouvy uzavírané adhezním způsobem

Smlouvy uzavírané adhezním způsobem, často zkráceně a nepřesně adhezní smlouvy či formulářové smlouvy, představují smlouvy, jejichž základní podmínky byly stanoveny jednou stranou a druhá smluvní strana je neměla možnost reálně ovlivnit.¹⁰⁴

---

¹⁰² JANOUŠEK, M. *Ochrana slabší smluvní strany v občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2018. xvi, 259 stran. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-696-8. s 120–121

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ TINTĚRA, T. a P. PETR. *Základy závazkového práva*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2020-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-476-3. s 251–253.

Jsou to takové smlouvy, které nebyly sjednány individuálně, ale tím způsobem, že jedna ze stran (silnější) je předem připravila bez spoluúčasti strany druhé (slabší). Jedná se zejména, ovšem nikoliv jen, o tzv. typové smlouvy (*standard contract*), jejichž obsah nemůže druhá strana ovlivnit, takže se může pouze rozhodnout, zda takový smluvní návrh přijme (tzn. na něj přistoupí – odtud termín „adhezní“) anebo smlouvu neuzavře („*take it or leave it*“). Smluvní stranu, která stojí pouze před takovou volbou, je třeba vždy považovat za slabší smluvní stranu.¹⁰⁵

Právní úpravu nalezneme v § 1798 odst. 1 OZ, ve kterém je zakotveno, že „*ustanovení o smlouvách uzavíraných adhezním způsobem platí pro každou smlouvu, jejíž základní podmínky byly určeny jednou ze smluvních stran nebo podle jejích pokynů, aniž slabší strana měla skutečnou příležitost obsah těchto základních podmínek ovlivnit.*“ Druhý odstavec dále zakotvuje vyvratitelnou domněnku, že použití smluvního formuláře v obchodním styku nebo jiného obdobného prostředku značí, že smlouva byla uzavřena adhezním způsobem, resp. že ne každá formulářová smlouva je nutně vždy smlouvou adhezní.

Jak je již patrné, je nutné zkoumat určení základních podmínek smlouvy, zda byla učiněna jednou ze smluvních stran či na základě jejích pokynů. Určení základních podmínek smlouvy při jejím uzavírání musí být výsledkem činnosti jedné ze smluvních stran nebo výsledkem činnosti realizované dle jejích pokynů, které uděluje třetí osobě. Lze tak říci, že adhezní smlouva je výsledkem činnosti „silnější“ smluvní strany v případech, kdy je projevem jejího sebeurčení v kontraktační fázi, aniž by zájmy slabší strany byly jakkoliv brány v potaz, přičemž ve výsledku je vůle silnější smluvní strany slabší straně vnucena a není výsledkem vyjednávání dvou rovnocenných partnerů.¹⁰⁶

Samotná úprava v předmětném ustanovení užívá pojmu slabší strany jako součást hypotézy. Z předchozích kapitol lze dovodit závěr, že v každém právním vztahu existuje nerovnost ve smyslu materiální nerovnosti, lze tedy i dovodit, že v každém vztahu figuruje strana slabší a silnější, přičemž nelze obecnou a uspokojivou definici slabší strany nabídnout. Stejně tak uvádí Janoušek: „*Proto*

---

¹⁰⁵ ZOULÍK, F. *Soukromoprávní ochrana slabší smluvní strany*. Právní rozhledy, 2002, č. 3, s. 109–116

¹⁰⁶ JANOUŠEK, M. *Ochrana slabší smluvní strany v občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2018. xvi, 259 stran. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-696-8. s 156–167

každé úvahy o slabší straně a pokusy trpí neurčitostí a snahy o její definici se v nejlepším případě mohou toliko blížit možnému obsahovému jádru pojmu. Většinou však půjde o jádro pojmu v představách každého z nás. O tom, kdo je slabší strana, totiž máme každý z nás vcelku rozdílné představy. Úvahy v tomto směru proto budou vždy nutně pocitové a nebudou odrážet potřeby kladené na ostrost a jednoznačnost právní definice.¹⁰⁷ Tzv. statusové přiznání, jak uvádí Bejček, je jedno z nejjednodušších řešení problému. Uvádí, že určitému typu subjektů se zkrátka přisoudí (formou zákonné fikce) jisté standardizované nadosobní vlastnosti, které dotyčný subjekt vůbec mít nemusí a nemá, ale jichž pro potřeby práva „nabude“ svým statutem.¹⁰⁸

Ustanovení § 1800 OZ o smlouvách uzavíraných adhezním způsobem poskytuje ochranu slabší straně před netransparentními (tj. nečitelné, nesrozumitelné anebo překvapivé; odstavec první) či obsahově nepřiměřenými podmínkami (odstavec druhý), resp. doložkami, což lze považovat za dvojí úroveň ochrany, neboť doložka může být čitelná a srozumitelná, ovšem „pouze“ obsahově nepřiměřená.

Nečitelnost doložky se vztahuje k vizuálnímu ztvárnění slov jako je příliš malé písmo, nekvalitní tisk, špatné pozadí webové stránky, či stejně tak na doložky mluvené, jsou-li vyjádřeny či vyslány tak, že lze jen s obtížemi rozeznat, jaká slova obnáší (je relevantní zejména pro automatizované telefonní systémy).¹⁰⁹

Za nesrozumitelnou doložku je považována taková, která je pro osobu *průměrného* rozumu nesrozumitelná, přičemž se jedná o požadavek, který je kladen na kognitivní funkce slabší strany. Může se jednat například o neúměrnou časovou zátěž, která je vyžadována k osvojení informací textu, pokud se například vztahuje k složitým technickým otázkám, užívání nadměrného opakování smluvních ujednání, která má různý význam na různých místech či četné cizojazyčné názvy,

---

¹⁰⁷ JANOUŠEK, M. *Ochrana slabší smluvní strany v občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2018. xvi, 259 stran. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-696-8. s 156–167

¹⁰⁸ BEJČEK, J. *Smluvní svoboda a ochrana slabšího obchodníka*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016. 516s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scienta, č. 557. ISBN 978-80210-8185-7. s. 73.

¹⁰⁹ PETROV, J. § 1800 [Nečitelné, nesrozumitelné a zvláště nevýhodné doložky ve smlouvě uzavřené adhezním způsobem]. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 350, marg. č. 3.

ačkoliv existují ekvivalenty v českém jazyce. Obecně lze říci, že je kladen požadavek na porozumění a obsahovou srozumitelnost.¹¹⁰

Předmětná úprava doložek § 1800 odst. 1 OZ je stanovena na ochraně zájmů slabší strany adhezní smlouvy, přičemž doložka, která toto ustanovení naplňuje, je neplatná jen relativně. Nečitelná či nesrozumitelná doložka (transparentní důvody) nezakládá sama o sobě rozpor s dobrými mravy, potažmo s veřejným pořádkem. Nicméně ačkoliv se ustanovení vztahuje k neplatnosti doložky, a právě jen její neplatnost zřejmě upřednostňuje (pozn. *na jednání je nutno hledět jako na platné než neplatné, maxima potius valeat actus quam pereat*), nelze vyloučit neplatnost celé smlouvy podle § 576 OZ, zvláště pokud je nesrozumitelně vymezen základní znak smlouvy.¹¹¹

Zvláště nevýhodné doložky je nutné zkoumat z pohledu toho, zda je ona obsahová (resp. materiální) nevýhodnost pro slabší stranu nevýhodná, aniž by pro to byl dán rozumný důvod¹¹², zejména odchyluje-li se smlouva od obvyklých podmínek v ujednávaných případech. Vyžaduje-li to spravedlivé uspořádání práv a povinností stran, rozhodne soud, který může tuto doložku moderovat, neboť na tuto situaci je aplikovatelný § 577 OZ.¹¹³

Doložky mimo vlastní smlouvu mohou představovat např. obchodní podmínky, přičemž smluvní strana musela být s tzv. odkazem ve smlouvě uzavřené adhezním způsobem (v podobě včleňovací doložky) seznámena, nebo jej musela znát nejpozději k uzavření smlouvy dle znění § 1799 OZ, s čímž souvisí obecná úprava obsažená v § 1751 a násl. OZ, tj. takového ujednání smlouvy, které určí, že uvedená doložka uvedená mimo smlouvu je její součástí. Dle Patrova se vyžaduje

---

¹¹⁰ JANOUŠEK, M. *Ochrana slabší smluvní strany v občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2018. xvi, 259 stran. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-696-8. s 175–177

¹¹¹ PETROV, J. *§ 1800 [Nečitelné, nesrozumitelné a zvláště nevýhodné doložky ve smlouvě uzavřené adhezním způsobem]*. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 350, marg. č. 3.

¹¹² „I doložka, která je zvláště nevýhodná, může projít testem komentovaného § 1800 odst. 2, je-li pro uvedenou zvláštní nevýhodnost rozumný důvod. Jeho existence závisí na okolnostech případu a může spočívat například v předchozím jednání strany nebo v tom, že nevýhodná doložka souvisí s dalšími smluvními ujednáními, která tuto nevýhodnost vyvažují (doložku je nutno posuzovat v kontextu celé smlouvy, nikoli izolovaně). Rozumné důvody budou často spočívat v ekonomických hlediscích, např. v tom, že bez určité doložky by silnější strana službu nemohla ziskově poskytovat. Rozumný důvod tak může spočívat i v tom, že doložka přiměřeně a rozumně brání takovému zneužití služby, které by mohlo vést k jejímu podstatnému prodražení pro poctivé zákazníky.“ Viz srov. PETROV, J. *§ 1800 [Nečitelné, nesrozumitelné a zvláště nevýhodné doložky ve smlouvě uzavřené adhezním způsobem]*. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 353, marg. č. 24–25.

¹¹³ TINTĚRA, T. a P. PETR. *Základy závazkového práva*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2020-. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-476-3. s 253.

seznámení *zvláštní*, čímž může být i dostatečně zvýrazněný text na stránce, na níž se slabší strana podepisuje.¹¹⁴

Jinak řečeno, vyplývající důsledky spočívají v tom, že včleňovací doložka v adhezní smlouvě, odkazující na (mj. též obchodní podmínky) umístěné mimo vlastní text smlouvy, je platná, jen byla-li slabší strana s doložkou a jejím významem seznámena, nebo prokáže-li se, že význam doložky musela znát. Tento důsledek nepřímo definuje neplatnost doložky, jež zákon spojuje jen s písemnou formou „hlavní“ smlouvy, druhým důsledkem je, že bude písemná forma požadována i na onu včleňovací doložku. Toto řešení má, dle autorů Bejčka a Kotáska, evidentní právně politickou logiku, souhlasí nicméně s tím, že informační zátěž o obsahu obchodních podmínek by měla nést strana, která na ně odkazuje vzhledem ke své nabídce. Jak dále uvádí Bejček a Kotásek: *„Touto úpravou zákon brání slabší stranu a autonomii její vůle – smluvní autonomii v jejím materiálním (a nejen formálním) smyslu, mimo niž se nesmí slabšímu vnutit neznámý smluvní obsah jen proto, že smlouva je adhezně uzavřena.“*¹¹⁵ Lze jen souhlasit s tím, že slabší strana je a měla by být při adhezní kontraktaci chráněna proti informační asymetrii a neporozumění smyslu kontraktace a jejímu rozsahu (a obsahu). Cílem úpravy je dosáhnout toho, aby slabší strana vědomě uzavírala smlouvy se znalostí významu, jaký má doložka včleňující do obsahu smlouvy obchodní podmínky, které nejsou obsaženy ve vlastním hlavním textu smlouvy.¹¹⁶

Poskytovaná ochrana mezi podnikateli, kteří uzavírají doložku dle § 1799 OZ, má odlišný režim vzhledem k ustanovení § 1801 OZ: *„Odchýlí-li se strany od § 1799 nebo 1800 nebo vyloučí-li některé z těchto ustanovení, nepřihlíží se k tomu. To neplatí pro smlouvy uzavřené mezi podnikateli, ledaže strana prokáže, že doložka uvedená mimo vlastní text smlouvy a navržená druhou smluvní stranou hrubě odporuje obchodním zvyklostem a zásadě poctivého obchodního styku.“* Z toho vyplývá, že úprava není kogentní mezi podnikateli, kteří se mohou dohodnout odlišně od ustanovení § 1799 a §1800 OZ (k § 1798 OZ¹¹⁷). Představované

---

¹¹⁴ PETROV, J. § 1799 [Odkaz ve smlouvě uzavřené adhezním způsobem]. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 347, marg. č. 5.

¹¹⁵ BEJČEK, J., KOTÁSEK, J., PŘÍKAZSKÁ, M. a kolektiv. *Obchodní podmínky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016. 304 s. Spisy Právnické fakulty MU, řada teoretická, edice Scientia, sv. č. 574. ISBN 978-80-210-8424-7. s. 70–72

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ RIMEK M. §1801 OZ, aneb - potřebuje vůbec někdo adhezní smlouvy?. In: epravo.cz [online]. 29. 10. 2019 [cit. 10.03.2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/1801-oz-aneb-potrebuje-vubec-nekdo-adhezni-smlouvy-110123.html>

odchýlení se se přesto nepředpokládá a je platné, resp. platně sjednané, pokud by podnikatel, který to tvrdí, také prokázal, že doložka uvedená mimo hlavní text smlouvy a navržená druhým podnikatelem hrubě odporuje obchodním zvyklostem a zásadě poctivého obchodního styku. Bejček dále rozvíjí, že jde o zbytečně komplikovanou konstrukci, která tvrdí, že ustanovení § 1799 a § 1800 OZ jsou v zásadě kogentní, ale pro vztahy mezi podnikateli dispozitivní, ovšem s výjimkou, že doložka mimo text smlouvy je „hrubě nemravná“. Pak je ovšem neplatná a nemá to co do činění s charakterem ustanovení, které by mělo být *ex post* a v závislosti na podmínkách jednou kogentní a jednou dispozitivní. Následek jednání se tak zaměřuje s charakterem normy, která ono jednání upravuje. Nadto nutno dodat, že ani dispozitivní ustanovení obecně přece nedovoluje sjednat si obsah závazku v rozporu s obecnými korektivy tzv. „obsahové správnosti“.¹¹⁸

4.2. Spotřebitelské smlouvy

Pojem spotřebitelské smlouvy představuje legislativní zkratku¹¹⁹ užívanou OZ pro smlouvy uzavírané se spotřebitelem. Ústředním pojmem je zde spotřebitel a podnikatel. Ochrana spotřebitele je dynamicky měnící se oblast z pohledu unijního práva, přímo užívající ochrany předpisy EU (například Řím I, Brusel I) a bohaté judikatury Soudního dvora Evropské Unie. Na vnitrostátní úrovni chápe OZ spotřebitele dle vymezení § 419 OZ jako „každého člověka, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.“ Další ochranu poskytuje zvláštní veřejnoprávní regulace ZO Sp, kde je spotřebitel definován v § 2 odst. 1 písm. a) jako „fyzická osoba, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání“.

Faktické postavení osoby jako spotřebitele i nespoteřebitele je proměnlivé a mění se v závislosti na situaci a konkrétně uzavřené smlouvě, zakázáno je předstírání role spotřebitele v případě vazby na vlastní podnikání. Ochrana plynoucí z ustanovení spotřebitelských smluv posuzuje z doby, ve které je příslušné právní

„Jen autorovi tohoto textu je z jeho praxe známo několik případů, kde je silnější stranou vztahu § 1798 smluvně „vyloučen“ (dle právního názoru autora tento platně vyloučit nelze), bez ohledu na případnou nemožnost/neplatnost tohoto se ale obě strany cítí být takovýmto „ujednáním“ vázány (silnější strana předstírá, že to tak skutečně je, slabší strana kolikrát ani netuší, o co běží (...), takže podle něj jednáji (...).“

¹¹⁸ BEJČEK, J. *Soukromoprávní ochrana slabšího obchodního partnera*. Bulletin advokacie, 2015, č. 7-8, s. 24–36.

¹¹⁹ § 1810 OZ: „Ustanovení tohoto dílu se použijí na smlouvy, které se spotřebitelem uzavírá podnikatel (dále jen „spotřebitelské smlouvy“) a na závazky z nich vzniklé.“

jednání učiněno, resp. byl-li od počátku spotřebitelský charakter závazku dán, nic se nemění. Rozhodujícím je účel a jednání.¹²⁰

Obecná úprava ochrany spotřebitele v OZ klade velký důraz na zakotvení informační povinnosti podnikatele. Jedná se o základní povinnost, která má vyvážit nedostatek určité profesionální role podnikatele a vyvážit tak pozici silnější strany již při samotném sjednávání smlouvy. Informační povinnost je upravena podrobně v ustanovení § 1811, které upravuje jasnost a srozumitelnost sdělení. Dále se této oblasti dotýká i úprava části druhé ZO Sp (upravující povinnost poctivosti k poskytování služeb a prodeji zboží).

Jasnost je nutno chápat po stránce formální a srozumitelnost po stránce obsahové. Po stránce formální je dán požadavek čitelnosti, resp. zjistitelnosti. V rozporu s tímto požadavkem mohou být sdělení psaná příliš malým písmem, v různých nepřehledných formálních odděleních (např. rámečky, okrajové části webových stránek), skryté odkazy na podmínky mimo vlastní text smlouvy, sdělení schovaná v částech, kam systematicky nepatří (srov. ÚS I. ÚS 342/09 či ÚS I. ÚS 3512/11).¹²¹ Pro standard srozumitelnosti srov. komentáře k § 1811 odst. 1 OZ k adhezním smlouvám, neboť § 1811 OZ se vztahuje k *průměrnému spotřebiteli*, zatímco § 1800 odst. 1 upravující adhezní smlouvy k podstatně širšímu okruhu osob, fyzických i právnických. I proto nelze standard osoby průměrného rozumu chápat paušálně, nýbrž je nutno jej upravit podle objektivní povahy slabší strany a tedy standard srozumitelnosti dle § 1811 odst. 1 OZ může být, v závislosti na okolnostech vyšší, než ten dle § 1800 odst. 1 OZ.¹²²

Nedodržení povinnosti pro podnikatele může znamenat nesplnění informační povinnosti a z toho vyplývající peněžitou sankci dle ZO Sp. Neúplné, nejasné či nesrozumitelné informace, či dokonce zatajení, je považováno za klamavé opomenutí.¹²³

---

¹²⁰ TINTĚRA, T. a PETR, P. *Základy závazkového práva. 1. díl, Obecná část závazkového práva; Smlouvy a jejich uzavírání; Závazky z deliktů obecně; Změna a zánik závazků; Zajištění a utvrzení; Ochrana slabší strany.* 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2020. 288 stran. Student. ISBN 978-80-7502-476-3. s. 256.

¹²¹ HULMÁK, M. § 1811 [Jasnost a srozumitelnost sdělení]. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054).* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 410, marg. č. 5.

¹²² PETROV, J. § 1800 [Nečitelné, nesrozumitelné a zvláště nevýhodné doložky ve smlouvě uzavřené adhezním způsobem]. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054).* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 350–351, marg. č. 8.

¹²³ § 5a ZO Sp

Pro úpravu ochrany spotřebitele je typická jednostranná kogentnost norem, tedy že k ujednáním odchylicím se od zákona se nepřihlíží, a to i v případě, vzdá-li se těchto práv sám spotřebitel. Spotřebiteli se zakazuje vzdát se svého oprávnění (subjektivního práva), pokud to povede ke zhoršení jeho postavení, a takové jednání je považováno za zdánlivé, nicméně ne mechanicky a automaticky, neboť i spotřebitel může (mít v úmyslu) uzavřít nevýhodnou smlouvu a realizovat tak svou autonomii vůle. K odchylce v neprospěch spotřebitele se taktéž nepřihlíží (nepřiměřená ujednání dále), a to z úřední povinnosti. Odchylnka tak představuje právní bezvýznamnost, pro právo neexistuje a nevyplývají z ní žádná práva a žádné povinnosti, ovšem zbytek smlouvy zůstává v platnosti, pokud ob stojí v souladu s ostatními ustanoveními vztahujícími se na učiněné projevy vůle smluvních stran. K vymezení nepřiměřeného jednání je dané kritérium týkající se zásady poctivosti (princip přiměřenosti) v případech, kdy uvedená zásada je v rozporu se uzavřenými smluvními ujednáními a zakládá významnou nerovnováhu.¹²⁴

Ustanovení § 1814 OZ obsahuje seznam zakázaných ujednání, která jsou za všech podmínek nepřiměřená. Jde o tzv. *black list*, kdy není nutné už zkoumat, zda v případě konkrétního ujednání jsou naplněny i znaky obecné skutkové podstaty z ustanovení definice zakázaného ujednání v § 1813 OZ znějící: „*Má se za to, že zakázaná jsou ujednání, která zakládají v rozporu s požadavkem přiměřenosti významnou nerovnováhu práv nebo povinností stran v neprospěch spotřebitele. To neplatí pro ujednání o předmětu plnění nebo ceně, pokud jsou spotřebiteli poskytnuty jasným a srozumitelným způsobem.*“ Nadto nadále platí pravidla § 2 OZ, především zákaz přikládat ustanovení jiný význam, resp. je interpretovat jinak, než jaký plyne z vlastního smyslu slov v jejich vzájemné souvislosti a z jasného úmyslu zákonodárce. Nelze dovozovat, že ujednání neuvedená v § 1814 OZ jsou přiměřená či jinak dovolená. Jejich zákaz může vyplývat z jiných kogentních ustanovení, mohou být podrobena testu přiměřenosti podle obecné úpravy (§ 1813 OZ). Nelze dovozovat, že s ohledem na zvláštní zákaz v § 1814 OZ jde o ujednání v jiných vztazích dovoleno. Zakázaná ujednání v § 1814 OZ mají původ v evropské úpravě přijaté bez ohledu na stav legislativy vnitrostátní, zákaz podobných ujednání může

---

¹²⁴ TINTĚRA, T. a PETR, P. *Základy závazkového práva. 1. díl, Obecná část závazkového práva; Smlouvy a jejich uzavírání; Závazky z deliktů obecně; Změna a zánik závazků; Zajištění a utvrzení; Ochrana slabší strany.* 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2020. 288 stran. Student. ISBN 978-80-7502-476-3. s 261–264.

vyplývat z obecné úpravy (např. § 580 OZ) či z jiné úpravy k ochraně slabší strany (např. § 1800 odst. 2 OZ).¹²⁵

4.3. Pracovní smlouva a ochrana zaměstnance, nájemní smlouva a ochrana nájemce

Jak uvádí Janoušek, ÚS už vícekrát prohlásil, že jedním z ústavních principů je ochrana slabší smluvní strany, a v mnohých případech ji připodobnil k ochraně spotřebitele (např. srov. nález ÚS ze dne 24.10.2013, sp. zn. III. ÚS 562/12), případně k ochraně zaměstnance (srov. nález ÚS ze dne 9.12.2014, sp. zn. II. ÚS 1774/14), přičemž takové paušální vymezení neodpovídá ideji pojetí ochrany slabší strany v OZ, které by mělo být, dle Janouška, postaveno na ochraně dynamické fáze namísto statické, (resp. statusové).¹²⁶

Dále se citovaný autor domnívá, že nikoliv vždy, když se hovoří o statusové ochraně, je jím skutečně míněna ochrana ve smyslu, v jakém ji užívá OZ. Předmětem úvahy o ochraně zájmů nájemce a zaměstnance není osoba, ale hodnota, která je předmětem této ochrany a kterou pro subjekt představuje. Hodnotou je nájemní bydlení a práce, resp. základní potřeba bydlení a základní potřeba pro to, aby člověk mohl uspokojovat své základní potřeby ve společnosti. Tyto hodnoty pojmají silnější ochrany, než té soukromoprávní, jedná se i o veřejně mocenské regulace (i soukromého práva), které omezují prostor smluvní hodnoty pod ochranou zákona, což dokládá i důvodová zpráva k OZ, která zmiňuje, že: *„Vzhledem k ochraně nájemního bydlení je namísto podřídit zvláštním ustanovením o nájmu bytu i případy, kdy pro uspokojování bytových potřeb nájemce nebude pronajat byt, ale celý dům, popřípadě jiný objekt nebo prostor způsobilý sloužit k uspokojení bytových potřeb nájemce.“*¹²⁷

Argumentem pro funkčnost statusového modelu je úprava ochrany spotřebitele. S tímto argumentem lze souhlasit, ale je nutné podotknout, že ochrana spotřebitele není projevem ochranných tendencí vnitrostátního zákonodárce, ale je projevem evropského zákonodárství, a je ze své povahy paušálně koncipovaná.¹²⁸

---

¹²⁵ HULMÁK, M. § 1814 [Demonstrativní výčet]. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 450, marg. č. 1–3.

¹²⁶ JANOUŠEK, M. *Ochrana slabší smluvní strany v občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2018. xvi, 259 stran. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-696-8. s 121–123

¹²⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹²⁸ JANOUŠEK, M. *Ochrana slabší smluvní strany v občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2018. xvi, 259 stran. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-696-8. s 121–123

Nicméně pro účely této práce se pro úplnost zaměřím na výše uvedenou ochranu slabší strany v případě zaměstnance a nájemce a na problematiku s tím spojenou.

4.3.1. Ochrana zaměstnance

Úpravu na ústavní úrovni nalezneme v čl. 28 LSZP, který zaměstnanci výslovně garantuje právo na spravedlivou odměnu za práci a na uspokojivé pracovní podmínky. Na zákonné úrovni je stěžejní úprava v ZPr, nicméně úpravu nalezneme i v OZ v § 2401, který právě subsidiaritu k ZPr zakotvuje. Pracovní poměr nejčastěji vzniká na základě pracovní smlouvy dle § 33 odst. 1 ZPr (či jmenováním § 33 odst. 3 ZPr). Pracovní smlouvou se zaměstnanec zavazuje k výkonu sjednané závislé práce pro zaměstnavatele a zaměstnavatel se zavazuje poskytnout zaměstnanci za vykonanou práci odměnu. Další úpravu ZPr zakotvuje i pro jiné smlouvy, jedná se o dohodu o provedení práce dle § 75 ZPr a dohodu o pracovní činnosti dle § 76 ZPr, přičemž pravidla, vztahující se na práci konanou na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, užijí úpravu pro výkon práce v pracovním poměr, až na výjimky uvedené v § 77 odst. 2 písm. a) – i) ZPr.

V pracovněprávních vztazích je běžné, že smlouvy a dohody jsou uzavírány pomocí formulářů zpracovaných zaměstnavatelem. Je ovšem otázkou (dosud nevyřešenou), zda se v nich uplatní – s ohledem na základní zásady pracovněprávních vztahů – zvláštní režim smluv uzavíraných adhezním způsobem.¹²⁹ Osobně se domnívám, že ano, neboť vyloučení užití úpravy obecné úpravy závazkových vztahů není vyloučena, resp. subsidiarita OZ je zakotvena, přičemž princip ochrany slabší strany pojmá zmiňovaný ústavní rozměr.¹³⁰ Účelem zákona v interpretaci zásady slabší strany by mělo být slabší straně nabízet větší míru ochrany, než menší možnou míru ochrany.

Výklad ochranné funkce pracovního práva, a to i s ohledem na obsah této diplomové práce, spočívá například ve fázi sjednávání smlouvy, neboť status zaměstnance, a tedy i ochranu z toho vyplývající, získá osoba, která jednak uzavře

---

¹²⁹ DRÁPAL, L.. VII. Smlouvy (dohody). In: BĚLINA, M., PICHRT, J. a kol. *Pracovní právo*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 102, marg. č. 153.

¹³⁰ „Pokud Ústavní soud ve své judikatuře zdůrazňuje ústavní rozměr principu ochrany slabší smluvní strany, platí to bezpochyby i v pracovněprávních vztazích: „Tento princip je obzvláště akcentován v oblasti práva pracovního, jež musí účinným způsobem chránit zaměstnance před jakýmkoli formami nátlaku a svévole ze strany zaměstnavatele ... Jde o projev ochranné funkce pracovního práva a principu ochrany stability pracovního poměru“ (Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 615/17 z 10. 8. 2017)

výše zmíněnou pracovní smlouvu či dohodu, a to výslovně, ovšem i konkludentně či v závislosti ke svému **faktickému pracovnímu poměru**¹³¹ dle § 20 ZPr, ze kterého vyplývá, že nebyl-li právní úkon, jímž vzniká nebo se mění základní pracovněprávní vztah, učiněn ve formě, kterou vyžaduje zákon, je možné se neplatnosti dovolat, jen nebylo-li již započato s plněním. Z uvedeného vyplývá, že i když nebyla při uzavírání pracovní smlouvy dodržena písemná forma dle § 34 odst. 2 ZPr (byla uzavřena ústně či konkludentně) jedná se o neplatnost, které se není možné dovolat, pokud již bylo započato s plněním, tj. například začne-li již zaměstnanec vykonávat práci¹³². ZPr tak vychází ze subsidiárního užití § 559 OZ vyplývá, že „každý má právo zvolit si pro právní jednání libovolnou formu, není-li ve volbě formy omezen ujednáním nebo zákonem“.¹³³ Dále spočívá ochrana v silné informační povinnosti zaměstnavatele vůči zaměstnanci zakotvené v § 37 ZPr, která má za účel vyvážit existenční informační asymetrii mezi stranami. Nelze opomenout ani § 18 ZPr, který stanoví, že pokud je možné právní jednání vyložit různým způsobem, užije se výklad pro zaměstnance nejpriznivější.

Odstavec druhý § 2401 OZ výslovně zakazuje subsidiaritu pravidlům ochrany spotřebitele vůči právům a povinnostem zaměstnance a zaměstnavatele, dle Bezoušky je toto ustanovení výsledkem nedostatečného zájmu českých civilistů a transpozice evropských směrnic k ochraně spotřebitele, které otevřely otázku, zda zaměstnanec při uzavírání pracovní smlouvy vystupuje jako spotřebitel, přičemž pozitivní odpověď by vedla k závěru, že pracovní smlouva je smlouvou spotřebitelskou, na kterou by se uplatnila regulace ochranných spotřebitelských pravidel, což je například úprava, ke které dospělo Německo, kde Spolkový pracovní soud zaměstnancům přiznal status spotřebitele^{134,135}. Jelikož OZ definuje spotřebitele v § 419 jako člověka, který „mimo rámeček své podnikatelské činnosti nebo mimo rámeček samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s

---

¹³¹ Právní vztah při tzv. faktickém pracovním poměru je vztahem pracovněprávním a zaměstnanci v tzv. faktickém pracovním poměru (za předpokladu, že nedostatek platného pracovněprávního vztahu nezpůsobil výlučně sám) zásadně náleží stejná práva a povinnosti jako zaměstnancům v platném pracovním poměru nebo jiném pracovněprávním vztahu. (srov. Nález Ústavního soudu ze dne 10. 8. 2017, sp. zn. I. ÚS 615/17)

¹³² BĚLINA, M. § 34 [Pracovní smlouva]. In: BĚLINA, Miroslav, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Zákoník práce*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 211, marg. č. 18

¹³³ DRÁPAL, L., NOVOTNÝ, Z. § 20 [Uplatnění neplatnosti pro nedostatek formy právního jednání]. In: BĚLINA, M., DRÁPAL, L. a kol. *Zákoník práce*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 142, marg. č. 1.

¹³⁴ Každé pravidlo musí být zkoumáno z hlediska jeho smyslu a účelu, zda je lze na zaměstnance použít.

¹³⁵ rozsudek Spolkového pracovního soudu SRN sp. zn. 5 AZR 572/04 z 25. 5. 2005

podnikatelem nebo s ním jinak jedná“, což by mohl být též případ zaměstnance, považoval zákonodárce za vhodné se k této problematice vyjádřit výslovně tímto zákazem. Přitom se inspiroval rakouskou právní úpravou (§ 1 odst. 4 zákona na ochranu spotřebitelů – *Konsumentenschutzgesetz*), která stanoví, že pravidla na ochranu spotřebitele se neuplatní pro smlouvy, které uzavírá zaměstnanec (nebo osoba v obdobném postavení) se zaměstnavatelem. Nezbyde jiný závěr, než že nezáleží na tom, k jakému závěru doktrína dospěje, zda zaměstnanec fakticky vystupuje při uzavírání pracovní smlouvy jako spotřebitel, či nikoliv, neboť ani přes tento závěr není možné na vztah zaměstnance a zaměstnavatele použít pravidla o spotřebitelských smlouvách.¹³⁶

Bezouška také dále dodává, že zastává názor, že člověk není spotřebitelem *per se*, ale vždy pouze v závislosti na případě, v němž vystupuje. I když zákoník vymezuje spotřebitele bez vazby na předmět spotřebitelského práva, je důležité zkoumat účel jednání, kterého se člověk vůči podnikateli účastní. Pouze tehdy, týká-li se jednání spotřeby určitého zboží nebo služby, lze na daného člověka nahlížet jako na spotřebitele, není to dle něj případ zaměstnance při uzavírání pracovní smlouvy a domnívá se, že § 419 OZ je nutno vykládat konformně s příslušnou evropskou směrnicí, která zařazení zaměstnance pod pojem spotřebitele též nepodporuje. Lze ovšem říci, že zaměstnanci náleží dostatečná ochrana poskytovaná skrze řadu jiných evropských směrnic, které jsou transponovány zejména do zákoníku práce.¹³⁷

4.3.2. Ochrana nájemce

Nájemní vztah vzniká smlouvou mezi pronajímatelem a nájemcem, přičemž zákon nepředepisuje formu nájemní smlouvy. Obecně nemusí být písemná, tedy může být také ústní či konkludentní, ovšem existuje zvláštní úprava pro písemnou formu v jednotlivých případech jako je např. nájem bytu a domu (§ 2237 OZ), nájem hřbitovního místa (§ 25 zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů), popř. požadavek písemné formy může vyplývat i z potřeby předložení vkladové listiny podle § 2203 OZ (v tomto případě však nikoliv jako

---

¹³⁶ BEZOUŠKA, P. § 2401 [Pracovní poměr]. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 743, marg. č. 21.

¹³⁷ Tamtéž.

náležitost formy podle § 582 OZ.) Smluvní strany si taktéž mohou vyhradit uzavření smlouvy v písemné formě dle znění § 1758 OZ.¹³⁸

Nájemce jako slabší strana smluvního vztahu užívá ochrany dle zásad ochrany slabší strany, jak uvádí Bezouška, zákonodárce užil takový způsob ochrany, který vymezuje určitou skupinu bez nutnosti zkoumat, zda se z faktického hlediska jedná o slabší stranu a činí tak pomocí relativně kogentních¹³⁹ norem obsažených v pododdíle věnovanému nájmu bytu a domu. Hlavním důvodem této ochrany je pragmatická představa nájemního trhu, kde vystupuje relativně silná strana jako nabízející a poptávající, který potřebuje uspokojit svou bytovou potřebu. Tento fakt je dle Bezoušky zesílen i tím, že vyjdeme-li z účelu nájmu (bydlení), jeví se na první pohled nezpochybnitelným závěr, že bydlet může pouze člověk, ne však právnická osoba, což podporuje zařazení práva na bydlení mezi lidská práva.¹⁴⁰

Obsah vymezení vzájemných práv a povinností, které jsou kladeny na nájemní smlouvu, je značně přísnější oproti obecné úpravě. Příkladem je, že strany nesmí sjednat nic, co by zkracovalo nájemcova práva stanovená v § 2235 a násl. OZ, stejně tak smluvní ujednání, které by generálně vyloučilo užití ochrany v § 2235 a násl. OZ, je rovněž neúčinné. Jedná se o období ochrany, která je zvolena vůči spotřebitelům dle § 1812 odst. 2 OZ. Práva přiznaná nájemci jsou uvedena v § 2235–2301 OZ. Následkem zakázaného ujednání je zdánlivost, tedy k danému jednání se nepřihlíží podle § 554 OZ.¹⁴¹

Přisuzování zdánlivosti zde považuji za přísné, neboť vůle jednajících osoby (a to dle § 551 OZ) a z toho vyplývající naplnění zdánlivosti daného jednání, nemusí být ani vadné, ale i tak jednání vede ke zdánlivosti, jelikož postačuje rozpor se zákonem; stejně tak uvádí Hadamčik, že *„zdánlivost je v mnoha případech užívána i tehdy, jde-li o „pouhý“ rozpor se zákonem. Na příkladu nájmu bytu jsem uvedl důsledky této právní úpravy, kdy byt' nepatrný rozpor se zákonem má za*

---

¹³⁸ HULMÁK, M. § 2201 [Základní ustanovení]. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 223, marg. č. 90–91.

¹³⁹ Srov. *„Úprava nájmu je v zásadě dispozitivní. Omezení v možnosti ujednat si odchylná ujednání vyplývají jednak z obecné úpravy, např. ochrana veřejného pořádku a dobrých mravů (§ 588), ochrana slabší strany (§ 1793, § 1798 a násl., § 1810 a násl.), jednak z jednotlivých úprav nájmu (např. § 2235).“* HULMÁK, M. § 2201 [Základní ustanovení]. In: HULMÁK, M. a kol., *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 225, marg. č. 112.

¹⁴⁰ BEZOUŠKA, P. *Nájem bytu – výklad základních ustanovení (§ 2235, 2236 ObčZ)*. Právní rozhledy, 2015, č. 3, s. 77–86.

¹⁴¹ Tamtéž.

*důsledek zdánlivost ujednání, zcela zjevný rozpor s dobrými mravy má za důsledek „pouze“ absolutní neplatnost.*¹⁴² Přísnost se zde projevuje nejen vůči pronajímateli, ale i vůči nájemci samotnému, který nemůže své právní jednání učinit platné, resp. zhojit, ačkoliv by tak učinit chtěl.

Pro úplnost se lze, dle výše citovaného autora, i oprávněně ptát, z jakého důvodu je rozlišování mezi zdánlivostí a neplatností významné. Podle Rubana a Koukala je význam v možnosti nápravy vadného právního jednání. V případě relativně neplatného právního jednání je možné z tohoto jednání učinit jednání platné prostřednictvím konvalidace, ratihabice, případně konverze. U absolutně neplatného právního jednání přichází v úvahu pouze konverze. V případě zdánlivého právního jednání však z něj nelze učinit platné právní jednání žádným způsobem.¹⁴³

---

¹⁴² HADAMČÍK, L. *Zdánlivost a neplatnost právního jednání (se zaměřením na nájemní smlouvu)*. In KYSELOVSKÁ, T.; V. KADLUBIEC; J. PROVAZNÍK; N. SPRINGINSFELDOVÁ, A. VIRDZEKOVÁ. *Cofola 2015*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. s. 162-176. ISBN 978-80-210-7976-2.

¹⁴³ Tamtéž.

Závěr

Cílem této práce bylo nabídnout několik možných úhlů pohledů na slabší stranu při uzavírání smluvních vztahů a principy její ochrany. Základním východiskem pro tuto práci je, že slabší strana není univerzálně možné definovatelná, vyjma situace, ve které jí zákon takové postavení statusem paušálně přiznává v podobě tzv. statusové ochrany. Z toho vyplývají se jedná o problematiku, která nenabízí ze své povahy univerzální řešení a práce je tak spíše vymezením určitého modelu, který platná právní úprava poskytuje společně v souvislosti výkladu judikatury. Přestože se nejedná o převratné novum, tak v kontextu přijetí občanského zákoníku je této problematice věnována stále větší část diskuze. Příkladem toho může být i starší literatura, která se zabývá zásadami soukromého práva a tomu úměrnou částí textu věnující se jednotlivým tématům. Patří sem tedy i pouhé vypovídající, jednovětné a konečné: „*V souvislosti s mírou uplatnění autonomie vůle v soukromoprávních vztazích bývá řešena ochrana slabší strany* (sic!) *soukromoprávního vztahu*“¹⁴⁴ v publikaci, která byla napsána v roce 2006. Za tuto dobu se zákonodárce, judikatura a potažmo i odborná veřejnost dopracovali ke koncepci pojetí slabší strany jako k úhlavnímu přístupu, který musí být uplatňován v soukromém právu obecně a který své místo v právním řádu oprávněně má. Je reakcí na aktuální společenskou situaci a existenci ochrany jednotlivce, která je uskutečňována prostředky státní moci, resp. právními normami zákonodárce či následným výkladem soudní moci. Rozlišovat obecně slabší stranu dle příčiny slabosti může vést k nekonzistentnosti. Obecně se autoři snaží uvádět slabost v příčině nemožnosti realizace autonomie vůle, což ovšem vede k filozofickým otázkám, co vůle vlastně vůbec je a zda ji máme, pokud jednáme pod vlivem cizí osoby či osoby, se kterou jednáme

Je nepopíratelným faktem, že zásahy veřejné moci do soukromého práva (závazkových vztahů) nutně znamenají omezení svobod (smluvních svobod) a přílišná ochrana může znamenat škodu právnímu systému jako systému hodnot, na kterých stojí, a který se očima dnešní doby složitě vydobýval. Jednoznačně ob stojí argumentace nutnosti zásahů, resp. limitů omezení smluvní volnosti, při představě, že ochrany bude užívat jedinec jednající s lichvářem, nepoctivým podnikatelem, apod., příkladem může být ovšem také senior, který si neuvědomuje, že koupě

---

¹⁴⁴ HURDÍK, J., FIALA, J. a HRUŠÁKOVÁ, M. *Úvod do soukromého práva*. 3., nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 158 s. Edice učebnic PrF MU; č. 386. ISBN 80-210-4112-9.

mimo obchodní prostory (se zvláštními okolnostmi jako od podnikatele zajištěnou dopravou a předcházející pětihodinovou agendou), není standardním jednáním. Na druhou stranu nelze ignorovat fakt, že všechny následky svého jednání by měl člověk být schopný posoudit sám a nejednat zbytečně nedbale, neopatrně či zbrkle. Pokud si osoba dá tu práci s pečlivým čtením smluvních podmínek a jen a díky svému vynaloženému úsilí dospěje k závěru, že předmětná smlouva je pro ni nevýhodná, tak to je pro ni jen výhodné. Z jejího uvědomělého chování nebude tzv. silnější strana schopná těžit. Situaci bych ovšem chtěla otočit a zeptat se, proč by vůbec měla silnější strana, která takové jednání vědomě provádí, mít právo z někoho profitovat, pokud sama kličkuje na hraně zákona a jednáním s ním vyžaduje nepřiměřenou pozornost a složitou interpretaci. Na otázku lze odpovědět starým známým příslovím, že *každý svého štěstí strůjce*, přičemž toto přísloví také analogicky dělí názorové skupiny na přijatelnost intenzity ochrany, kterou by právní úprava měla poskytovat.

V práci uvádím citaci „*bránit tomu, aby z takových hloupých rozhodnutí někdo naprosto nepřiměřeným a nemravným způsobem těžil*“, se kterou se ztotožňuji. Ačkoliv omezení smluvní svobody v podobě představení kompenzačních nástrojů, které slabší straně poskytnou potřebnou ochranu, popř. silnější stranu do určitého limitu ujednání oslabí, může být využito, přičemž příkladem může být spotřebitelem nesmyslně časté odstupování z kupních smluv uzavřených dálkovým způsobem a chování tzv. „zlobivého“ zákazníka („*Průměrná míra vrácení zboží na všech sedmnácti trzích je zhruba 50 %.*“¹⁴⁵); tak se domnívám, že pro reálné fungování práva v reálném světě společnosti je takové omezení menším zlem. Považuji za nutné spíše ošetřit jednání, které této ochrany zneužívá, než předmětnou ochranu zavrhnout. Jsem si vědoma názorové odlišnosti, která v odborné diskuzi probíhá, a tento názor nepodávám jako univerzální či objektivní pravdu. Jak je i zmíněno citací v první kapitole mé práce, dobrá myšlenka by se neměla měnit v karikaturu.

Dále prakticky přibližuji kontraktační proces a aspekty s ním spojené. Představuji předmluvní odpovědnost a důsledky z ní vyplývající společně se smlouvou o smlouvě budoucí a jakými způsoby zohledňují právní úpravu postavení

---

¹⁴⁵ KOZLÍK, P. *Boj se „zlobivými“ zákazníky. E-shopy s oblečením omezují časté vrácení zboží*. In: *lidovky.cz* [online]. 25. 1. 2019 [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/byznys/boj-se-zlobivymi-zakazniky-e-shopy-s-oblecenim-hledaji-recept-jak-omezit-caste-vraceni-zbozi.A190121_161858_firmy-trhy_pkk

slabší strany v předmluvní fázi těchto institutů. Dalšími faktory, které slabší stranu ovlivňují při sjednávání smlouvy, jsou vyjednávací síla a informační asymetrie. Tyto faktory jsou ovšem proměnlivé a v závislosti na konkrétním případě se situace často může otočit oproti předpokládané modelové situaci. V praxi často uváděný předpoklad, že dlužník nejlépe zná svoji schopnost splatit dluh, je opravdu jen předpokladem, neboť může existovat osoba velmi finančně zabezpečená, která, „jen“ nepočítá s nepředvídatelnou životní situací, kterou neměla šanci ovlivnit. Zásada, že smlouvy mají být splněny, se prolíná celým závazkovým právem a ztížení podmínek splnění smlouvy, resp. jejího dodržení, nezakládá nemožnost plnění. Výjimkou je úprava institutu změny okolností, *clausula rebus sic stantibus*, který modifikuje uvedenou zásadu a respektuje případný vznik okolností po uzavření smlouvy. Jedná se o takové okolnosti, které tak zásadním a podstatným způsobem založí zvláště hrubý nepoměr neobvyklé intenzity mezi plněními stran. Následně tak zákonodárce považuje za spravedlivé obnovit jednání o smlouvě a jejím obsahu a případně se dokonce obrátit na soud o změnu či zrušení smluvního závazku. Za neracionální považuji možnost dispozitivnosti ujednání a dané ustanovení vyloučit, neboť stejně tak, jak strana nemůže předpokládat, že vznikne zvláště hrubý nepoměr, nemůže předpokládat nepotřebnost aplikace daného ustanovení v budoucnosti. Proto mohu na základě výše uvedeného doporučit dané ustanovení nemodifikovat.

Práce poskytuje pohled na možnosti ochrany slabší strany při uzavírání smlouvy. Nabízené dělení je jen příkladné a v žádném případě není konečné. Jedná se o možnost pohledu aktivního či pasivního chování slabší strany; přímou, či nepřímou ochranu; či dle toho, v jaké části smluvního procesu se ochrana poskytuje. Poslední dělení považuji za nejvíce uchopitelné, tedy jako rozlišení na stavu ochrany negociační fáze a ochrany po fázi po uzavření. V obecných ustanoveních občanského zákoníku je upravena lichva, neúměrné zkrácení a smlouvy uzavírané adhezním způsobem. Lichva a neúměrné zkrácení může být často laicky zaměňováno, přestože instituty jsou odlišné nejen v naplnění těchto ochranných ustanoveních, ale taktéž se liší svými právními důsledky. V prvním případě je smlouva neplatná, ať už relativně, či absolutně pomocí trestněprávních norem, a v druhém případě je nutné se zrušení domáhat soudní cestou, což považuji i na základě v kapitole citovaného názoru za postup, který neodpovídá rychlé době, moderní společnosti a nárokům, které jsou dány na efektivnost práva.

Nezletilému jako slabší smluvní straně by se dle mého názoru měla v právu věnovat větší míra pozornosti, příkladem toho může být i výše uvedená, od nedávna účinná, novela občanského zákoníku. Existuje mnoho palčivých problémů spojených s právním jednáním nezletilých, a tuto novelu považuji za tzv. záplatu, která i vzhledem k účinnosti přechodných ustanovení, měla přijít dříve. *De lege ferenda* je možná úvaha nad doprovodem zákonného zástupce namísto úpravy udělení souhlasu blíže nspecifikovanou formou.

V poslední řadě jsem se v práci zaměřila na způsoby uzavírání smlouvy adhezním způsobem, uzavírání smlouvy se spotřebitelem a smluvní typy. Ochrana slabší strany s sebou nese určitá pravidla, která jsou (s určitou obměnou upravující výše zmíněné) aplikována v podobě zakázaných ujednání a dovolávání se neplatnosti smlouvy. Jedná se také především o informační povinnost (v původu informační asymetrie), která je ve smlouvách spotřebitelských (§ 1811 OZ) a pracovních (§ 37 ZPr) ve fázi sjednávání smlouvy silnější straně příkazována. Dále je příkladem speciální úprava týkající se výkladu užitého ujednání ve prospěch spotřebitele (§ 1812 OZ) a zaměstnance (18 ZPr) příznivější, načež obecné interpretační pravidlo zní *contra proferentem*, tedy v pochybnostech výkladu k tíži toho, kdo ho užil první dle znění § 557 OZ.

Smlouvy uzavírané adhezním způsobem a uzavírané se spotřebitelem považují za lehkou odchylku od systematiky této kapitoly, neboť se jedná o část, která je upravena v obecných ustanoveních závazkového práva občanského zákoníku, nicméně ochrana, kterou tyto ustanovení obecně zakotvují, jsou výkladově neopomenutelná. Komparace je v literatuře často zmiňována, jako např. „*dělicí čára mezi spotřebitelským právním jednáním a adhezními ujednáními je sporná*“¹⁴⁶ nebo na první pohled obdobná úprava doložek ve vztahu ke smlouvě uzavírané adhezním způsobem a o smlouvách uzavíraných se spotřebitelem. Zde je zákonodárce ve vztahu k silnější straně spotřebitelských smluv přísnější, neboť počítá s průměrným spotřebitelem, který může mít rozumový standard slabší, než v případě smluv uzavíraných adhezním způsobem. Smlouvy uzavírané se spotřebitelem mají zároveň jiný genesis v podobě regulace evropskou úpravou a svou rozšiřující veřejnoprávní regulací, i proto se považují ve stupňovitém

---

¹⁴⁶ JANOUŠEK, M. *Ochrana slabší smluvní strany v občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2018. xvi, 259 stran. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-696-8. s 168

vymezení ochrany na vrcholu; ochranu cestou ustanovení o adhezních smlouvách je proto nezbytné interpretovat jako doplňující.

Ochrana zaměstnance je podporována zejména judikaturou a dovozením pojmu faktický právní poměr, kdy pokud došlo k nejasnostem ohledně (ne)uzavření pracovního poměru, nestačí nesouhlasné stanovisko zaměstnavatele, ale pohlíží se na jednání z reálného výkonu závislé práce, z čehož pro zaměstnance vyplývají práva a povinnosti dle ZPr, přičemž judikatura takové případy řeší hojně až v důsledcích např. vzniklého soudního sporu o existenci či neexistenci pracovního úrazu. Za úvahu považuji možnost užití úpravy formulářových pracovních smluv (a tedy užívajíc ochrany ustanovení týkajících se smluv uzavíraných adhezním způsobem) předkládaných domnělému zaměstnanci, jelikož spravedlivější je, aby byla použitelná úprava, která poskytuje větší míru ochrany než menší míru, a která není ze zákona vylučitelná.

Nájemní smlouva obecně poskytuje velké množství práv slabší straně nájemce v rámci jednostranné kogentní úpravy a zakázaných ujednání. Na rozdíl od výše uvedených ale neužívá subsidiaritu jiného právního předpisu či významnou veřejnoprávní regulaci, neboť je samostatným smluvním typem, avšak s typicky vystupující slabší stranou. Nicméně i přesto kriticky hodnotím následky zdánlivosti nájemní smlouvy v případě „pouhé“ nedodržení zákonné úpravy. To považuji z hlediska nemožnosti nápravy právního jednání za nepřiměřený zásah do zásady autonomie vůle.

Práci bych chtěla uzavřít následnou citací apelu Nejvyššího soudu ČSR, který byl převzat do § 3 odst. 3 občanského zákoníku. A ačkoliv bude tento rok slavit stoleté výročí, nic to nemění na jeho aktuálnosti:

„Musí všecko právo býti lidské, humánní, odpovídající lidskému citění, nikoliv urážeti je krutostí a bezohledností, k níž právníká schémata do posledních svých důsledků praktikována ovšem vedou. Zkrátka právo pozitivní musí býti podstatně v soulase s právem přirozením, jež není nic jiného, než příkaz obecného lidského svědomí.“¹⁴⁷

---

¹⁴⁷ Apel Nejvyššího soudu z rozhodnutí ze dne 17. května 1922, které je uveřejněné ve Vážné sbírce pod č. 1680

Cizojazyčné resumé

This thesis aims to provide a comprehensive view of the concept of the weaker party and its protection in concluding a contract. The thesis deals with the basic principles of private law and their definition with regard to the influence of the weaker party principle which is a fundamental principle applied by the Civil Code nowadays. The main theme is the private law principle of protection but it is undeniable that the regulation of protection in the form of public law against small and medium-sized enterprises or consumers also plays an important role, if not even more important. Contractual freedom and public intervention in the form of its restriction can be perceived very individually, therefore the opinion on the necessity of the intensity of protection provided by the valid legal regulation may differ significantly. Furthermore, one of the parts focuses on the contracting process and other aspects of concluding contracts, such as pre-contractual liability and the letter of intent. In the event of non-exclusion from the rights and obligations of the contractual relationship, the *rebus sic stantibus* clause, a saving clause of change, may play an important role for one of the parties which, in the event of an evident gross change of circumstances, gives one party the right to invoke the resumption of negotiations on the contract or to demand the intervention of the judiciary. The definition and methods of dividing the general instruments that the legislation enshrines as to the protection of the weaker party, such as usury and disproportionate shortening, follow in the next part. The thesis does not neglect one of the most vulnerable groups in society, minors, in the form of a clarification of the recent amendment concerning the so called child debtors, which aims to regulate the legal behavior of minors as a weaker party, so it provides them with a higher protection or less degree of contractual freedom. In conclusion the thesis presents specific contractual types in which the weaker party appears and is traditionally mentioned because the valid legal regulation grants it such a position in general. Specifically, these are adhesive contracts, consumer contracts, employment contracts and leases. The parties of the above mentioned contracts use protection which has certain similar features in the interpretation of the legal action of the weaker party, information obligations or the possibility of termination of the obligation, the so called exit of options.

Seznam použitých zdrojů

Odborné publikace

- BAJURA, J., BÁNYAIOVÁ, A., BĚLINA, M., ČERNÁ, S., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., ELISCHER, D., FIALA, J., HOLCOVÁ, I., HORÁČEK, T., HUMLÍČKOVÁ, P., KINDL, T., KŘEŠŤANOVÁ, V., MAREK, K. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek V, (§ 1721-2520)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-2-20]. ASPI_ID KO89_e2012CZ. www.aspi.cz [online]. ISSN 2336-517X. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11409/1/2>.
- BEJČEK, J. *Smluvní svoboda a ochrana slabšího obchodníka*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016. 516s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scienta, č. 557. ISBN 978-80210-8185-7.
- BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., RABAN, P. a kol. *Kurs obchodního práva*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 5 a násl. ISBN 978-80-7400-337-0.
- BEJČEK, J., KOTÁSEK, J., PŘÍKAZSKÁ, M. a kolektiv. *Obchodní podmínky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2016. 304 s. Spisy Právnické fakulty MU, řada teoretická, edice Scientia, sv. č. 574. ISBN 978-80-210-8424-7.
- BĚLINA, M., DRÁPAL, L. a kol. *Zákoník práce*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 142, marg. č. 1.
- BĚLINA, M., PICHRT, J. a kol. *Pracovní právo*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 102, marg. č. 153.
- DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016- . svazků. ISBN 978-80-7552-187-3.
- EVROPSKÁ KOMISE, *Uživatelská příručka k definic malých a středních podniků*. [online] 9/2019 [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/15582/attachments/1/translations/cs/renditions/pdf>
- FIŠEROVÁ, E. *Ochrana slabší smluvní strany*. [online]. Plzeň 2021 [cit. 2022-02-16]. Disertační práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická. Dostupné z: <https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/42261/1/DP%20Fischerova.pdf>

- HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009
- HURDÍK, J. *Zásady soukromého práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1998
- HURDÍK, J., FIALA, J. a HRUŠÁKOVÁ, M. *Úvod do soukromého práva*. 3., nezměn. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 158 s. Edice učebnic PrF MU; č. 386. ISBN 80-210-4112-9.
- HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 293, marg. č. 14
- HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 743, marg. č. 21.
- HULMÁK, M. *Uzavírání smluv v civilním právu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, marg. č. 342.
- JANOUŠEK, M. *Ochrana slabší smluvní strany v občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2018. xvi, 259 stran. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-696-8.
- KYSELOVSKÁ, T., V. KADLUBIEC, J. PROVAZNÍK, N. SPRINGINSFELDOVÁ, A. VIRDZEKOVÁ. *Cofola 2015*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-7976-2.
- LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 1.
- LOBOVÁ, D. *Ochrana slabší smluvní strany po rekonstrukci soukromého práva* [online]. Brno, 2017 [cit. 2022-02-16]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta právnická. Dostupné z https://is.muni.cz/th/vssbg/DP_Lobova_Denisa.pdf.
- *Ochrana slabší strany v českém právu: recenzovaný sborník z odborné právnické konference: Pražský právnický podzim: Praha, listopad 2015*. Vydání první. Praha: HBT, 2016. 13 s. ISBN 978-80-87109-56-4.
- TINTĚRA, T. a PETR, P. *Základy závazkového práva. 1. díl, Obecná část závazkového práva; Smlouvy a jejich uzavírání; Závazky z deliktů obecně; Změna a zánik závazků; Zajištění a utvrzení; Ochrana slabší strany*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2020. 288 stran. Student. ISBN 978-80-7502-476-3

Články

- BEJČEK, J. *Malí a střední podnikatelé jako slabší strana v hospodářském styku?*. Obchodněprávní revue, 2014, č. 11-12, s. 316–321.
- BEJČEK, J. *Soukromoprávní ochrana slabšího obchodního partnera*. Bulletin advokacie, 2015, č. 7-8, s. 24–36.
- BEZOUŠKA, P. *Nájem bytu – výklad základních ustanovení (§ 2235, 2236 ObčZ)*. Právní rozhledy, 2015, č. 3, s. 77–86.
- BURŠÍKOVÁ, J. *Odpovědnost za ukončení jednání o smlouvě*. In: *IDNES.cz* [online]. 30. 11. 2012 [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/odpovednost-za-ukonceni-jednani-o-smlouve-podle-noveho-obcanskeho-zakoniku-170-/pravo.aspx?c=A121130_113143_pravo_vr
- ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, *Lichvářské úroky*. In: *cnb.cz* [online]. [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Lichvarske-uroky>
- DOČKAL, T. *Zásada přiměřenosti a její odraz v neúměrném zkrácení a lichvě*. Právní rozhledy, 2014, č. 9, s. 310–317
- FIALA, P. a MAYR J. *Okamžik uzavření smlouvy - konstitutivní a deklaratorní forma*. In: *epravo.cz* [online]. 9. 11. 2015 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/okamzik-uzavreni-smlouvy-konstitutivni-a-deklaratorni-forma-99485.html>
- FRINTA, O., FRINTOVÁ, D., ELISCHER, D. *Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl první: obecné poznatky a jednotlivé druhy dluhů*. Právní rozhledy, 2019, č. 21, s. 725–735
- FRINTA, O., FRINTOVÁ, D. *Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl druhý: specifika dětských dluhů vzniklých ze smluv o přepravě osoby*. Právní rozhledy, 2019, č. 22, s. 770–779.
- HONDIUS, H. E. General report. In Hondius, E. H. (ed.) *Precontractual liability*. Report to the XIIIth Congress International Academy of Comparative Law. Montreal, Canada, 18–24 August, 1990. Deventer, Boston: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1991, s. 1 an.
- JANOUŠEK, M. *Lichva jako sporný institut obecné závazkové části nového občanského zákoníku*. Právní rozhledy, 2014, č. 13-14, s. 467–473

- JANOŮŠEK, M. *Návrat laesio enormis do občanského práva*. Právní rozhledy, 2014, č. 5, s. 165–171
- KOZLÍK, P. *Boj se „zlobivými“ zákazníky. E-shopy s oblečením omezují časté vrácení zboží*. In: lidovky.cz [online]. 25. 1. 2019 [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/byznys/boj-se-zlobivymi-zakazniky-e-shopy-s-oblecenim-hledaji-recept-jak-omezit-caste-vcraceni-zbozi.A190121_161858_firmy-trhy_pkk
- KRAMPERA J., VACEK L. *Koronavirus a smluvní převzetí rizika podstatné změny okolností*. In: epravo.cz [online]. 16. 4. 2020 [cit. 10.02.2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/koronavirus-a-smluvni-prevzeti-rizika-podstatne-zmeny-okolnosti-110968.html>
- MORÁVEK, J. *K zásadě contra proferentem v pracovníprávních vztazích*. Právní rozhledy, 2014, č. 13–14, s. 486–492
- OLIBRUSOVÁ, J. *Předsmluvní odpovědnost podle nového občanského zákoníku*. In: Advokátní kancelář Kaplan & Nohejl [online]. 29. 03. 2022 Dostupné z: <https://akkn.cz/2014/02/01/predsmluvni-odpovednost-podle-noveho-obcanskeho-zakoniku>
- ONDREJOVÁ, D. *Porušení informační povinnosti podnikatele vůči spotřebiteli ve fázi před uzavřením smlouvy jako nekalá obchodní praktika a/nebo nekalá soutěž?*. Obchodněprávní revue, 2017, č. 10, s. 279–289.
- PAULDURA, L. *Sankcionování vadných právních úkonů v judikatuře NS*. Zpráva z konference. Bulletin advokacie, 2012, č.4, s.43.
- PELIKÁN, M. *K některým otázkám předsmluvní odpovědnosti v praxi*. Obchodněprávní revue, 2017, č. 5, s. 129–133.
- RIMEK M. *§1801 OZ, aneb - potřebuje vůbec někdo adhezní smlouvy?*. In: epravo.cz [online]. 29. 10. 2019 [cit. 10.03.2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/1801-oz-aneb-potrebuje-vubec-nekdo-adhezni-smlouvy-110123.html>
- ŠIMKA, K. *Obrana principu „in dubio pro libertate“*. Bulletin KDP ČR. 2015, č. 2/2015, s. 40– 43
- ŠUSTEK, P. *Laesio enormis v občanském zákoníku*. Právník, 6/2020 [online], ročník 159. S 512-516, [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2020/6/4.BUD._%C5%A0ustek_512-516_6_2020.pdf

- VARVAŘOVSKÝ, P. *K principu autonomie vůle (smluvní svobody)*. Právní fórum: český právnícký měsíčník. roč. 2011, str. 69
- VESELÝ, P. *Změna okolností, aneb „nejvylučovanější ustanovení“*. In: *Bulletin advokacie* [online]. 12. 8. 2015 [cit. 10. 02. 2022]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/zmena-okolnosti-aneb-nejvylucovanejsi-ustanoveni>
- ZOULÍK, F. *Soukromoprávní ochrana slabší smluvní strany*. Právní rozhledy, 2002, č. 3, s. 109–116

Právní předpisy

- zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- zák. č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele
- zákon č. 143/2001Sb., o ochraně hospodářské soutěže
- zák. č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů
- zák. č. 262/2006 Sb., zákoník práce
- zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- zák. č. 395/2009 Sb., o významné tržní síle při prodeji zemědělských a potravinářských produktů
- zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- vyhláška Ministerstva dopravy a spojů č. 175/2000 Sb., o přepravním řádu pro veřejnou drážní a silniční dopravu
- Nařízení Komise (EU) č. 651/2014 ze dne 17. června 2014

Důvodové zprávy

- Důvodová zpráva k OZ ze dne 6 1. 2022 (konsolidovaná verze), s. 20. <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>
- Důvodová zpráva k zákonu č. 192/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

- Usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 86/95 z 23. 6. 1995
- Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 42/04 z 6. 6.2006 (N 112/41 SbNU 379; 405/2006 Sb.)
- Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 3/06 z 6. 11. 2007
- Usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1019/08 ze 4. 12. 2008
- Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 3292/09 z 8. 7. 2010 (N 140/58 SbNU 163)
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1775/14 z 15. 2. 2017
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 34/17 z 25. 7. 2017
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 615/17 z 10. 8. 2017
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1653/17 ze 17. 10. 2017 (N 192/87 SbNU 175)
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2063/17 z 23. 11. 2017
- Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1864/16 z 28. 11. 2017
- Apel Nejvyššího soudu z rozhodnutí ze dne 17. května 1922, které je uveřejněné ve Vážné sbírce pod č. 1680
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 2660/2007 z 23. 8. 2007
- Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Odo 1657/2005 z 16. 10. 2007
- Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 1653/2009 z 31. 8. 2010
- Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 670/2013 z 27. 3. 2013
- Rozsudek Spolkového pracovního soudu SRN sp. zn. 5 AZR 572/04 z 25. 5. 2005